

Högerpolitiken klyver Sverige

**Massarbetslöshet, ökade klyftor och
skenande budgetunderskott – var det så det
skulle bli?**

*”Lyssnar man på Östros är det lätt att få
intrycket att Sverige står inför en allvarlig
nedgång, kanske en depression, med
massarbetslöshet, hög inflation,
chockhöjda räntor och förödda
statsfinanser.”*

**Finansminister Anders Borg i riksdagen
15 april 2008**

Tre år med högerpolitik

1 Tre år av missade chanser	4
2 Sammanfattning	6
3 En regering utan koll på läget.....	7
3.1 Sverige klarar krisen sämre än övriga Europa	9
3.1.1 Skattesänkningar för höginkomsttagarna stimulerar inte ekonomin .	12
3.2 En orättvis skattepolitik	13
3.2.1 De ”nya” moderaterna är mer orättvisa än de ”gamla”	13
3.2.2 Inkomstklyftorna ökar och fortsätter att öka.....	16
3.2.3 Inkomstklyftorna ökar och riskerar att fortsätta öka.....	16
3.2.4 Försvagade offentliga finanser.....	17
3.2.5 Sämre ekonomiska förutsättningar för kommunerna.....	18
3.3 Sämre företagsklimat	18
3.4 Arbetsmarknaden – från lön till passiv ersättning.....	19
3.4.1 Fler tvingas att söka socialbidrag.....	21
3.4.2 ”Utanförskapet”	23
3.4.3 Från aktiva till passiva arbetsmarknadsåtgärder	24
4 Utbildningspolitik på villovägar.....	25
4.1 Större barngrupper och färre pedagoger i förskolan	25
4.2 Färre vuxna i förskolan	26
4.3 Återvändsgränder i gymnasieskolan	27
4.4 Komvux – färre platser och orättvisare fördelning	28
4.5 Svårare att läsa in högskolebehörighet, och ökad social snedrekrytering	28
4.6 Detaljstyrd forskning.....	28
5 Neddragningar i kulturpolitiken.....	29
6 Minskade miljöambitioner	30
6.1 Ingen utveckling av miljömålen.....	31
6.2 Sänkta klimatambitioner	31
6.3 Mer kärnkraft och fossilgas.....	31
6.4 Sämre biologisk mångfald och försvagat strandskydd.....	31

6.5 Spridning av miljögifter	32
6.6 Miljörätt och genomförande av miljöpolitiken	32
6.7 Havsmiljön – nya utredningar istället för åtgärder.....	32
6.8 Fiskepolitiken.....	33
6.9 Jordbrukspolitiken – sänkta anslag för ekologiskt jordbruk	33
6.10 Svagare djurskydd.....	33
6.11 Svårare att bygga ut vindkraften	34
7 Systemskifte i hälso- och sjukvården	34
7.1 Dubbla väntrum och gräddfiler för de rikaste	34
7.2 Driftsformer viktigare än vård efter behov	35
7.3 Utförsäljning av apoteken	37
8 Ökad otrygghet vid sjukdom och föräldraledighet	38
8.1 Fler tvingas att teckna privata försäkringar.....	39
9 Botten ur på bostadsmarknaden	40
9.1 Allt statligt stöd till bostadsbyggande försvann	40
9.2 Lättare att sälja ut allmännyttiga bostäder.....	41
10 Infrastrukturen spårar ur	42
10.1 Mindre pengar till nödvändiga satsningar	42
10.2 Regeringen satsar fel: mer på väg – mindre på järnväg	42
10.3 Medfinansiering innebär övervältrade kostnader på kommunerna	43
10.4 Avreglering till varje pris	43
10.5 Mindre gods på spåret.....	43
10.6 Jämställdhet tonas ner i transportpolitiken.....	44
11 Rättsväsende med miljardunderskott	44
11.1 Rättsväsende på kredit.....	44
11.2 Halverat antal länsrätter	45

1 Tre år av missade chanser

Sverige har nu styrts av en borgerlig regering i tre år. Redan från början stod det klart att moderaterna skulle dominera i regeringen, och så har det också blivit. Vi har fått tre år av utpräglad högerpolitik.

År 2006 kom regeringen till makten under brinnande högkonjunktur. Med vetskap om att goda tider aldrig varar för evigt borde de ha tagit chansen att lotsa Sverige in i framtiden. Istället överraskades man totalt av den globala finanskrisen, och den politik man har bedrivit har förvärrat lågkonjunkturen.

Det är när tiderna är dåliga som regeringsdugligheten sätts på prov. Den borgerliga regeringens bokslut efter tre år visar på många missade chanser. Det blir dyrt. I dåliga tider behövs ett ledarskap som sår de frön som krävs för att framtidens jobb och företagande ska blomstra.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet redogör i denna rapport för hur regeringen enligt vår mening försuttit alla dessa chanser. Det ekonomiska utrymme som funnits har slösats bort på skattesänkningar som framför allt kommit höginkomsttagarna till del, som grävt djupa hål i statsfinanserna och som nu hotar jobben i sjukvården, skolan, äldreomsorgen och barnomsorgen.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet kommer i nästa års val att möta väljarna med ett samlat regeringsalternativ. Vi har under många år samarbetat på flera områden och nu utvecklar vi vårt samarbete.

För detta ändamål tillsattes i februari 2009 fem gemensamma arbetsgrupper, som arbetar med att ta fram rödgröna alternativ när det gäller den ekonomiska politiken, miljöfrågorna, välfärden, storstäderna och internationell politik.

Men oppositionsarbete handlar inte bara om att skapa alternativ politik. Det handlar också om att granska vad den borgerliga regeringen gjort under sin mandatperiod och skapa en gemensam rödgrön bild av vilka problem som ligger framför oss. Därför tillsattes också en sjätte gemensam arbetsgrupp, som härmed offentliggörs.

Det är en arbetsgrupp vars uppdrag är att ”gå husesyn i folkhemmet”, och som fram till valdagen i en serie rapporter ska granska den borgerliga politiken och vart den fört Sverige under dessa år.

Arbetsgruppen består av Morgan Johansson (S), Maryam Yazdanfar (S), Peter Pedersen (V), Marie Engström (V), Magnus Johansson (MP) och Karin Svensson Smith (MP). Denna rapport är arbetsgruppens första.

Rapporten gör inte anspråk på att vara en heltäckande beskrivning över vad som hänt under dessa år. En del politikområden är inte alls med, andra behandlas kortfattat. Men läsaren får en bild över hur ett negativt systemskifte pågår på arbetsmarknaden, i sjukvården och skolan. Läsaren får också en bild av hur regeringen är sämre på att ta aktiva beslut för att genomföra positiva och strategiskt viktiga systemskiften, såsom förändringar för ett bättre klimat och grön omställning.

Det står klart att utmaningarna kommer att bli många och svåra för en ny regering efter valet 2010.

Stockholm den 9 september 2009

Morgan Johansson
Maryam Yazdanfar
Socialdemokraterna

Peter Pedersen
Marie Engström
Vänsterpartiet

Magnus Johansson
Karin Svensson Smith
Miljöpartiet

2 Sammanfattning

Den borgerliga regeringen har under sin tid vid makten förändrat Sverige. Den bärande idén är att minska den gemensamt finansierade tryggheten och istället ställa krav på enskilda att skapa sin egen trygghet. Vi ska bry oss mer om oss själva och mindre om våra medmänniskor. Likadant är det på miljö- och klimatområdet. Strukturella åtgärder som styr samhällsutvecklingen i en ekologiskt hållbar riktning har bytts ut mot dyra symbolåtgärder med otillräcklig miljönytta.

Miljö- och klimatpolitiken har länge varit ett prioriterat område för Sverige. Dagens regering flyr dessvärre sitt miljöansvar. De bygger motorvägar istället för järnvägar, slopar skatt på konstgödsel och sänker ambitionen i den globala klimatpolitiken.

De stora skattesänkningarna kombinerat med lågkonjunkturen har bidragit till försämrad ekonomi hos kommuner och landsting. Konsekvensen blir att kvaliteten i välfärden försämras, antalet vuxna i skolan blir färre, barngrupperna blir större och äldreomsorgen försummas.

Det är en tydlig högerpolitik för mindre av gemensam välfärd och för större ekonomiska klyftor människor emellan. Den tafatta miljöpolitiken innebär en övertalning av miljöproblem på kommande generationer. Det är en kortsiktig och orättvis politik.

Sverige befinner sig mitt i en allvarlig lågkonjunktur. Det beror delvis på den internationella lågkonjunkturen, men den borgerliga regeringen har förvärrat läget. De borgerliga partierna tog över regeringsmakten i en tid när Sveriges ekonomi var på rätt väg. Jobben blev fler, tillväxten ökade och de offentliga finanserna hade betryggande överskott. Regeringen hade alla möjligheter att investera i Sveriges framtid – i fler jobb, mer kunskap, bättre klimat och hälsa. Men de valde en helt annan väg.

I rekordhastighet sänkte de skatterna för dem med de högsta inkomsterna, stängde många möjligheter att utbilda sig och gjorde det tuffare att vara sjuk eller arbetslös. Sedan slog den internationella lågkonjunkturen till. Det var inte regeringen beredd på.

Den ökade otryggheten till följd av neddragningarna i socialförsäkringarna och a-kassan ledde till ett kraftigt fall i konsumtionen och ökat sparande. Därmed förvärrades

lågkonjunkturen. Sverige halkar nu efter jämfört med övriga Europa. Jobbkrisen har blivit djupare i Sverige än i övriga Europa. För ett år sedan var arbetslösheten i Sverige nästan en procentenhet lägre än i EU. Idag är arbetslösheten högre i Sverige än i EU. Och ungdomsarbetslösheten skenar och närmar sig 30 procent medan den i EU är knappt 20 procent.

Istället för att föra en aktiv arbetsmarknadspolitik har regeringen valt att låna pengar till att sänka skatterna. Sedan regeringen tillträdde har skatterna sänkts med 85 miljarder kronor. Den fjärdedel av befolkningen som har de högsta inkomsterna har fått ungefär hälften av de borgerliga skattesänkningarna. Den fjärdedel av befolkningen som har de lägsta inkomsterna har endast fått drygt 6 procent av skattesänkningarna.

Som en följd av skattesänkningarna och att allt fler saknar ett jobb att gå till ökar inkomstklyftorna i Sverige. Riksdagens Utredningstjänst har utrett hur inkomstklyftorna förväntas att utvecklas de närmaste åren, med utgångspunkt från regeringens egna prognoser. Utredningen visar att inkomstklyftorna ökar kraftigt.

Om inte regeringen hade drivit igenom sina skattesänkningar skulle budgetunderskottet vara cirka 80 miljarder kronor lägre år 2009 jämfört med 2006, enligt riksdagens utredningstjänst.

Resultatet efter tre år med högerpolitik är massarbetslöshet, ökade klyftor och skenande budgetunderskott. En högerpolitik som klyver Sverige.

3 En regering utan koll på läget

”Nu kommer jobben. Nu blir det fler anställningar. Då minskar orättvisorna. En politik som strävar mot full sysselsättning är en politik för rättvisan. Regeringen för en politik för full sysselsättning.”

”Lyssnar man på Östros är det lätt att få intrycket att Sverige står inför en allvarlig nedgång, kanske en depression, med massarbetslöshet, hög inflation, chockhöjda räntor och förödda statsfinanser.”

”Ingen, möjligtvis med undantag för Pär Nuder, delar bedömningen att Sverige står inför en nära förestående bankkras. ”

Finansminister Anders Borg i riksdagens budgetdebatt 15 april 2008¹

Efter tre år med högerpolitik:

- har den positiva tillväxten på 4,1 procent 2006 vänts till en negativ tillväxt på minus 5,2 procent 2009.²
- har ett finansiellt sparande i de offentliga finanserna på 2,4 procent av BNP 2006 vänts till ett negativt finansiellt sparande på 2,4 procent av BNP 2009.³
- ökar den offentliga skulden för första gången sedan 1995.⁴
- har de ekonomiska klyftorna ökat dramatiskt.

De borgerliga partierna tog över regeringsmakten i en tid när Sveriges ekonomi var på rätt väg. Jobben blev fler, tillväxten ökade och de offentliga finanserna hade betryggande överskott. Regeringen hade alla möjligheter att investera i Sveriges framtid – i fler jobb, mer kunskap, bättre klimat och hälsa. Men de valde en helt annan väg.

I rekordhastighet sänkte de skatterna för dem med de högsta inkomsterna, stängde många möjligheter att utbilda sig och gjorde det tuffare att vara sjuk eller arbetslös. Sedan slog den internationella lågkonjunkturen till. Regeringen blev tagen på sängen även om flera analytiker länge påtalat att ekonomin var på väg att vända nedåt.

Huvudskälet är att regeringen redan för fem år sedan, när den borgerliga alliansen bildades, planerade sin politik enligt en ideologisk standardmodell i högkonjunktur. När sedan konjunkturen vände fungerade inte modellen. Kartan överensstämde inte med verkligheten. Trots det fortsätter regeringen att styra efter samma karta. Konsekvensen blir en handlingsförlamad regering och en kris som är djupare i Sverige än i resten av Västeuropa.

Citaten ovan av finansminister Anders Borg vittnar om den bristande insikt som regeringen hade när det gällde den kommande ekonomiska utvecklingen, så sent som våren 2008. Läget tecknades i ljusa färger: Sverige var på väg mot full sysselsättning och någon bankkris ville Borg inte höra talas om.

Länge vägrade regeringen att inse krisens omfattning. När över 7 000 personer varslades om uppsägning från sina jobb i september 2008 sa arbetsmarknadsminister

¹ Protokoll 2007/08:96

² Regeringens senaste prognos, presenterad vid en pressträff med finansminister Anders Borg den 21 augusti 2009 på Harpsund.

³ BP 2007/08 samt regeringens senaste prognos, presenterad vid en pressträff med finansminister Anders Borg den 21 augusti 2009 på Harpsund.

⁴ Den konsoliderade bruttoskulden ökar från 38,0 procent av BNP 2008 till 43,4 procent av BNP 2009. Källa: 2009 års ekonomiska vårproposition.

Sven Otto Littorin att *"7 000 är inte så många av 4,5 miljoner som jobbar."*⁵ Några månader senare uttalade Littorin att *"Det blir två skitår."*⁶ och syftade på 2009 och 2010.

Sedan dess har:

- cirka 100 000 människor förlorat sina jobb.⁷
- cirka 140 000 människor varslats om uppsägning.⁸
- produktionen fallit dramatiskt. BNP föll med 6,2 procent under andra kvartalet 2009 jämfört med samma period 2008.⁹

Regeringen gick till val på att jobben skulle bli fler och utanförskapet minska. Nu sjunker sysselsättningen och arbetslösheten ökar snabbt. Flera hundra varslas varje dag från sina jobb.

Den internationella lågkonjunkturen har naturligtvis stor betydelse för utvecklingen. Men i goda tider ska man rusta Sverige för den dag nedgången kommer. Regeringen borde ha utnyttjat högkonjunkturen som föregick krisen på ett effektivt sätt och säkerställt att även de som befann sig längst från arbetsmarknaden fick en chans att ta sig in.

Men regeringen valde att använda överskottet till att sänka skatterna istället för att stärka Sveriges konkurrenskraft. Varningar saknades inte, till och med från dem som brukar stödja borgerliga regeringar. Svenskt Näringslivs chefsekonom Stefan Fölster uttryckte det så här i slutet av 2006:

*"Regeringens politik är en chansning. Om konjunkturen vänder nedåt kan man få rätt stora problem för att man har satsat för lite på efterfrågan på arbetskraft."*¹⁰

Hösten 2008 sammanfattade samme Fölster regeringens politik:

*"De goda förutsättningarna har spelats bort eller inte utnyttjats".*¹¹

3.1 Sverige klarar krisen sämre än övriga Europa

Under ett drygt decennium växte svensk ekonomi snabbare än genomsnittet i såväl EU som industriländerna, OECD. Men sedan 2007 halkar Sverige efter, och under andra

⁵ TT, 20080926

⁶ Nyhetskanalen.se, 20081209.

⁷ Arbetsförmedlingen.

⁸ AF, varselstatistik, september 2008 tom juni 2009.

⁹ SCB.

¹⁰ Dagens Nyheter, 20061204.

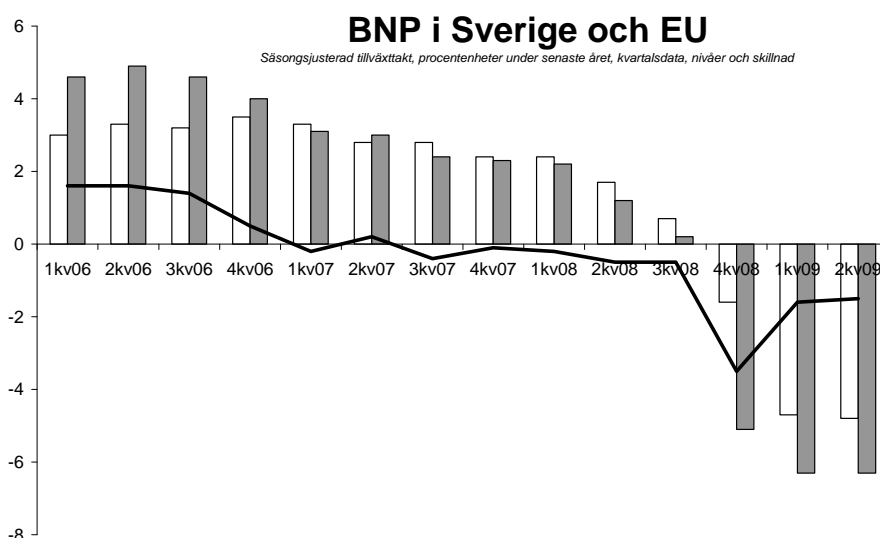
¹¹ Veckans Affärer, 20080911.

halvåret 2008 har skillnaden i tillväxttakt mellan Sverige och genomsnittet i EU ökat dramatiskt.

Svenskt Näringsliv konstaterar i en analys att Sverige är ett av de västländer som drabbats allra hårdast av den ekonomiska krisen. Den svenska tillväxten hamnar på 23:e plats i västvärlden under det första kvartalet i år. SN menar att det framför allt beror på att de svenska konsumenterna har ökat sitt sparande till rekordnivåer, eftersom det finns en stor rädsla för att förlora jobbet, och att det i sin tur beror på att regeringen inte gjort tillräckligt för att stimulera ekonomin och sysselsättningen.¹²

Diagram: BNP-tillväxt i Sverige och EU sedan första kvartalet 2006

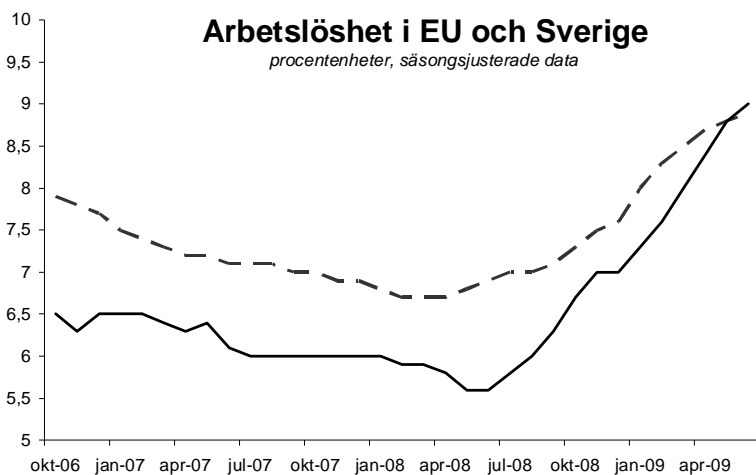
De ljusa staplarna återger tillväxten i EU. De mörka staplarna återger tillväxttakten i Sverige. Den heldragna återger skillnaden, i procentenheter, mellan tillväxten i Sverige och i EU. Källa: Eurostat.

Den svaga svenska utvecklingen är också tydlig på arbetsmarknaden. Jobbkrisen har blivit djupare i Sverige än i övriga Europa. För ett år sedan var arbetslösheten i Sverige nästan en procentenhet lägre än i EU. Idag är arbetslösheten högre i Sverige än i EU. Det har inte hänt sedan 1997 i efterdyningarna av 90-talskrisen och då bestod EU endast av 15 länder. Idag består EU av 27 medlemsländer, varav många av de nya medlemsstaterna fortfarande har en ålderdomlig näringsstruktur. Men nu är Sveriges arbetslöshet alltså ändå högre än EU:s genomsnitt.

¹² Dagens Eko, 20090825

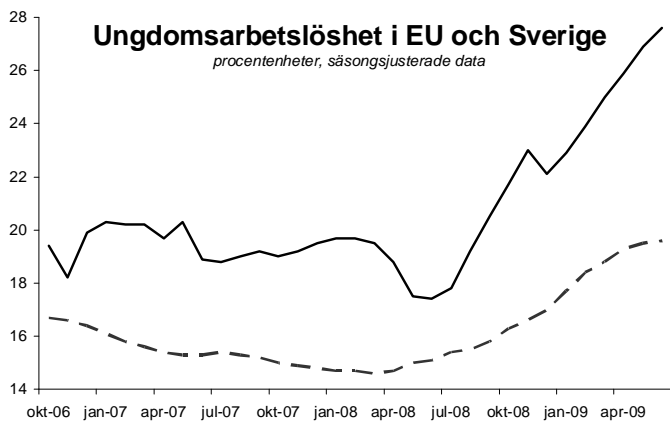
Diagram: Arbetslösheten i Sverige och i EU sedan oktober 2006

Den heldragna linjen återger arbetslösheten i Sverige. Den streckade linjen återger arbetslösheten i EU. Källa: Eurostat.

Särskilt allvarlig är situationen för de unga. Idag är mer än 27 procent av alla ungdomar i arbetskraften arbetslösa i Sverige. I EU är den knappt 20 procent.

Diagram: Ungdomsarbetslösheten i Sverige och i EU sedan oktober 2006

Den heldragna linjen återger ungdomsarbetslösheten i Sverige. Den streckade linjen återger arbetslösheten i EU. Ungdomsarbetslösheten mäts som arbetslösheten i ålderskategorin yngre än 25 år. Källa: Eurostat.

En bidragande orsak till den sämre utvecklingen på arbetsmarknaden i Sverige är frånvaron av jobbskapande investeringar. Istället för att investera i byggande, klimatomställning, infrastruktur, innovation och bättre villkor för småföretagarna, så

har Sveriges regering valt att sänka skatterna. Därutöver har arbetsmarknadspolitiken lagts om, från aktiva utbildningsinsatser till passiva förvaringsåtgärder.

Men den kanske viktigaste orsaken är att regeringens politik, med nedskärningar i trygghetssystemen för att finansiera skattesänkningar för höginkomsttagare, visat sig förvärra lågkonjunkturen på ett mycket allvarligt sätt.

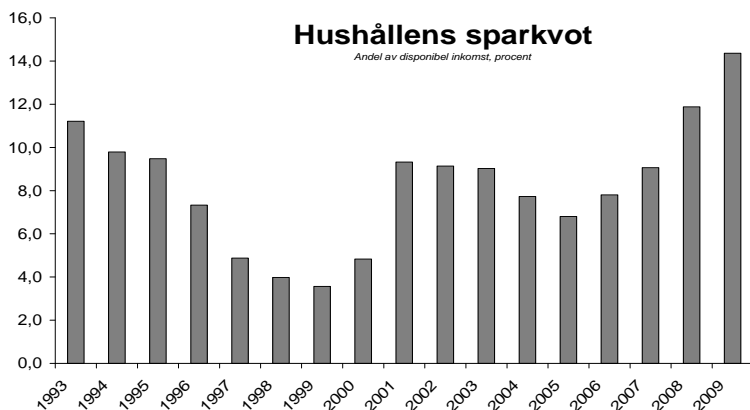
3.1.1 Skattesänkningar för höginkomsttagarna stimulerar inte ekonomin

En vanlig missuppfattning är att hela jobbkrisen kommer utifrån, d v s att det är den svaga internationella konjunkturen som gjort att arbetslösheten växer lavinartat. Det är visserligen sant att exportindustrin drabbats hårt av konjunkturen. Men därutöver har också hemmamarknaden kollapsat.

Tanken med skattesänkningarna var att konsumtionen skulle öka. Men den politiken har slagit helt fel. Istället tyder det mesta på att den del av svenska folket som verkligen fått pengar över, valt att i stor utsträckning stoppa pengarna i madrassen. Sparkvoten har stigit med 3,8 procentenheter till rekordhöga 11,9 procent 2008.

Sannolikt är det försämringarna i trygghetssystemen som fått folk att av rädsla för framtiden öka sitt sparande. Konjunkturinstitutet bedömer att sparandet kommer att öka ytterligare under innevarande år, och att sparandet planar ut på denna höga nivå under 2010. Återhämtningen av den svenska ekonomin väntas således bli fördröjd av att svenska hushåll anser sig tvungna att spara för att kompensera för trygghetsbortfallet.

Diagram: Hushållens sparkvot

År 1993 är det första året under vilket den innevarande definitionen av sparkvoten rapporteras.

Källa: Konjunkturinstitutet (KI)

3.2 En orättvis skattepolitik

Efter tre år med högerpolitik:

- har skatterna sänkts med 85 miljarder kronor.
- har nästan hälften av skattesänkningarna gått till den fjärdedel av befolkningen som tjänar mest. Den fjärdedel av befolkningen som tjänar minst har fått endast 6 procent av skattesänkningarna.
- betalar en pensionär som har en inkomst på 14 000 kronor i månaden cirka 700 kronor mer per månad i skatt än en löntagare.

3.2.1 De ”nya” moderaterna är mer orättvisa än de ”gamla”

I en debattartikel 4 mars 2004 tog moderatledaren Fredrik Reinfeldt avstånd från den moderata skattepolitiken som den dittills förts. *”Våra förslag har gett orättvisa skattesänkningar och försvagade statsfinanser”*, skrev Reinfeldt. De ”nya” moderaterna skulle ha en mer rättvis skattepolitik, lovade han.¹³

Den politik som Reinfeldt förkastade innebar att den halva av befolkningen som tjänar minst fick del av cirka 28 procent av Moderaternas skattesänkningar. Den rikaste halvan fick resten, alltså cirka 72 procent av kakan.¹⁴

Hur blev det då i praktiken när moderaterna fick genomföra sin ”nya” politik?

Sanningen är att de ”nya” moderaterna har visat sig vara ännu mer orättvisa än de ”gamla” moderaterna. Riksdagens Utredningstjänst (RUT) har räknat på det fördelningspolitiska utfallet av skattesänkningarna 2006-2009, baserat på statistik från SCB.¹⁵ Sammanlagt har skatterna sänkts med ca 85 miljarder kronor. 76,4 miljarder kronor av dessa är direkta skatter som man kan beräkna det fördelningspolitiska utfallet av. Landets inkomstagare har grupperats efter inkomst i tiondelar, s k deciler. I den första decilen finns de tio procent inkomstagare som har lägst inkomster, i den andra decilen den tiondel som har näst lägst inkomster etc. I den tionde decilen finns de tio procent inkomstagare som har de högsta inkomsterna.

Därefter har effekterna av skattesänkningarna beräknats, dvs hur stor andel av skattesänkningarna som tillfallit respektive grupp. Resultatet ses i nedanstående diagram:

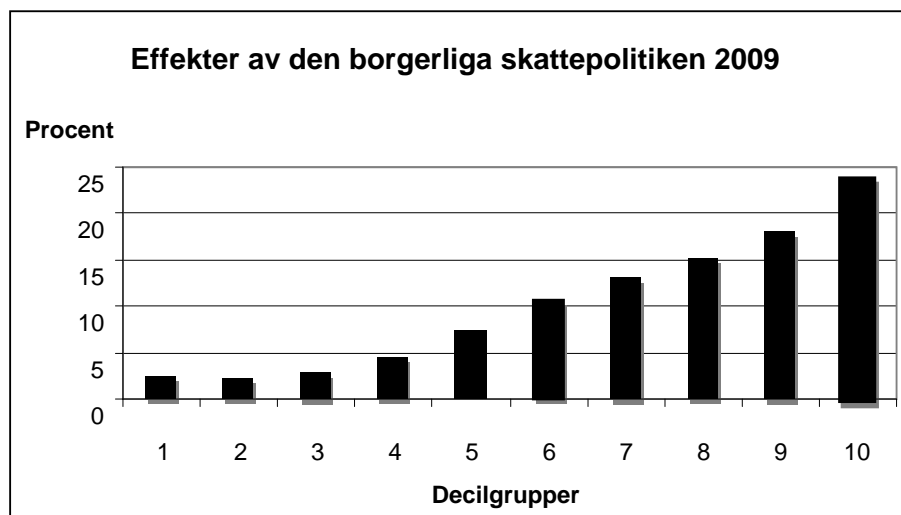
¹³ DN 20040304

¹⁴ Riksdagens utredningstjänst, 2003:2237, beräknat på Moderaternas budgetmotion 2004/04:Fi239 omräknat för 2006. Då fick den halva av befolkningen som tjänar minst 28,2 procent av moderaternas totala skattefördelningspolitik.

¹⁵ Riksdagens utredningstjänst 2009: 1061 samt egna beräkningar. RUT har räknat på de sammantagna fördelningseffekterna av bland annat jobbskatteavdraget, förändrade regler för fastighetsbeskattning, avskaffad skattereduktion för fackförenings- och a-kasseavgifter, avskaffad förmögenhetsskatt och ändrad skiktgräns för statlig skatt.

Diagram: Effekter av den borgerliga skattepolitiken 2009

Decilgrupp 1 har lägst inkomster, decilgrupp 2 har näst lägst inkomster och så vidare.

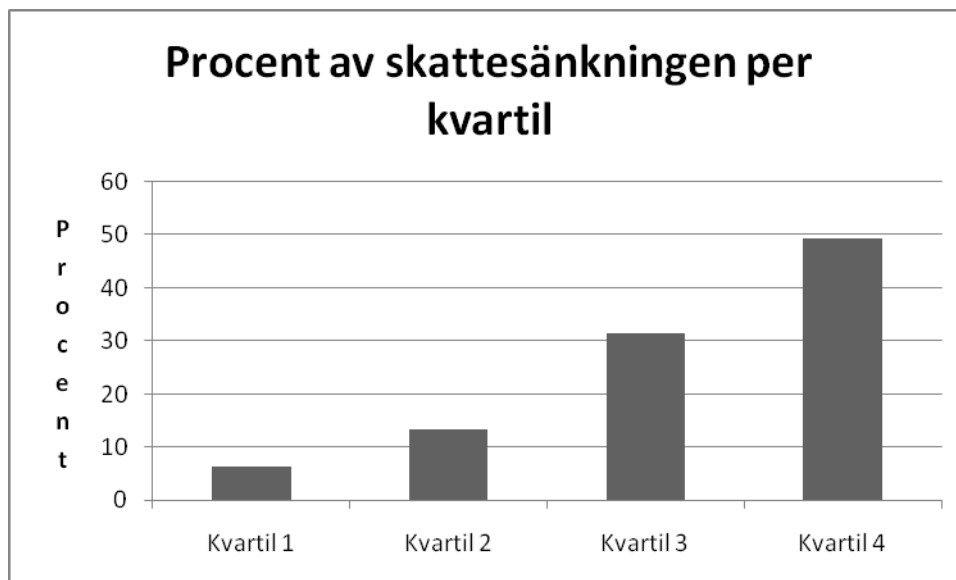
Källa: Riksdagens utredningstjänst 2009:1061

Som synes är tendensen tydlig: ju högre inkomst du har haft från början, desto mer har du gynnats av regeringens skattesänkningar.

En fördel med detta sätt att räkna är att man också lätt kan räkna om till hur fördelningen blir med andra andelar av befolkningen. Om man istället för tiondelar grupperar inkomsttagarna i fjärdedelar, kvartiler, så blir fördelningen enligt nedanstående diagram:

Diagram: Fördelningen av skattesänkningen omräknat till fjärdedelar av befolkningen

Den fjärdedel av befolkningen som har de högsta inkomsterna har alltså erhållit nästan hälften, 49,2 procent av de borgerligas skattesänkningar. Den fattigaste fjärdedelen fick drygt 6 procent av pengarna.

Och hur var det nu med de "gamla" och de "nya" moderaterna? Ja, med moderaternas gamla politik skulle den rikaste halvan av befolkningen ha fått 72 procent av skattesänkningarna. Med de nya moderaternas politik, som understöts av mittenpartierna, har denna halva nu istället fått 80,6 procent av skattesänkningarna. De nya moderaternas politik är således ännu mer orättvis än de gamla moderaternas.

De stora effekterna beror delvis på att fastighetsskatten har förändrats och förmögenhetsskatten avvecklats. Dessa skatter betalades framför allt av de övre decilerna, eftersom folk med höga inkomster ofta bor i dyra fastigheter och har stora förmögenheter.¹⁶

Skattesänkningarna har också gynnat män framför kvinnor. Männerna fick 56,6 procent av skattesänkningarna, och kvinnorna 43,4 procent.¹⁷ Sammantaget kan konstateras att skattesänkningarna inte riktats till låg- och medelinkomsttagare som regeringen så många gånger har hävdad.

¹⁶ Däremot har många fastighetsägare i glesbygden fått högre fastighetsavgift än vad man tidigare betalade i fastighetsskatt.

¹⁷ Riksdagens Utredningstjänst, 2009:810

3.2.2 Inkomstklyftorna ökar och fortsätter att öka

Men klyftorna har inte bara ökat mellan högavlönade och lågavlönade, och mellan kvinnor och män. Också klyftorna mellan löntagare och pensionärer har vidgats. Jobbskatteavdraget gäller endast för löntagare trots att pension är uppskjuten lön. Pensionärer, sjuka, arbetslösa och föräldralediga omfattas inte av skattesänkningen. Följden har blivit att pensionärer betalar mer i skatt än förvärvsarbete, trots att de kan ha samma bruttoinkomst.

Så här stor är skatteskillnaden vid olika inkomster 2009:

Tabell: Skatteskillnad mellan pension och förvärvsinkomst

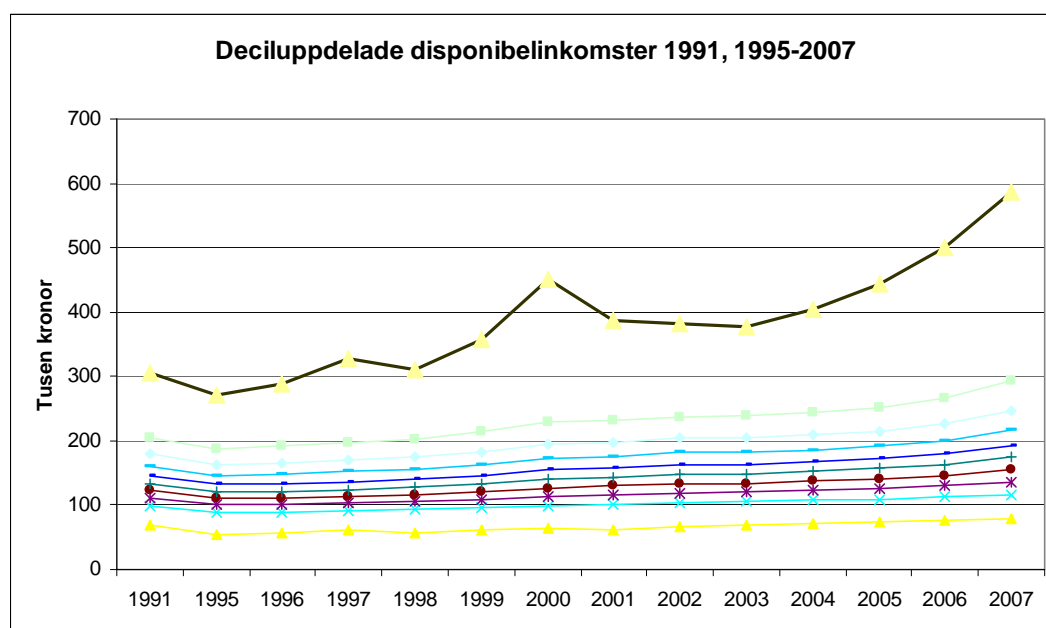
8 000 kr	413 kr
10 000 kr	550 kr
13 000 kr	683 kr
14 000 kr	732 kr
15 000 kr	781 kr
20 000 kr	1 027 kr

Källa: PRO:s hemsida

3.2.3 Inkomstklyftorna ökar och riskerar att fortsätta öka

Under lång tid har inkomstklyftorna i Sverige ökat. Nedanstående diagram visar hur de olika decilernas disponibla inkomster utvecklats från 1990, i fast penningvärde.

Diagram: Disponibel inkomst inkl. kapitalvinst

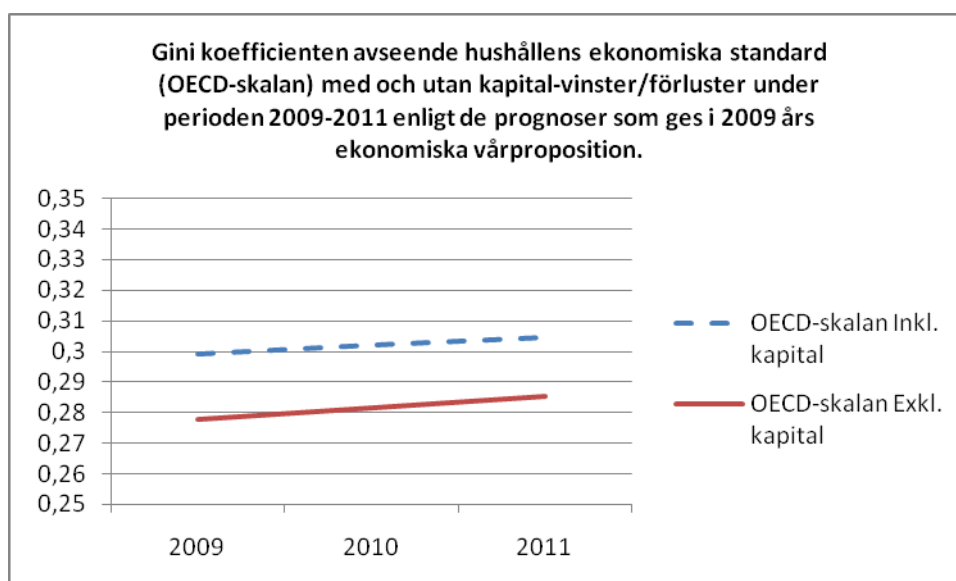
Källa: SCB:s inkomstfördelningsstudie 2009

Den översta linjen, som visar den tiondel av befolkningen som tjänar mest har alltid legat väsentligt över resten av befolkningen. På senare år har dock klyftan mellan denna grupp och resten av befolkningen ökat avsevärt. Det beror framför allt på stora kapitalinkomster. Mellan 2006 och 2007 ökade inkomstklyftorna mer än någonsin tidigare. Inkomstklyftorna 2007 var de största som SCB uppmätt sedan dessa studier började göras 1975.

Inkomstklyftor mäts ofta med den så kallade Ginikoefficienten, som är ett värde mellan 0 och 1. Ju högre värde, desto större ojämlikhet. Riksdagens Utredningstjänst har utrett hur inkomstklyftorna förväntas att utvecklas i Sverige, med utgångspunkt från regeringens egna prognoser. Utredningen visar att inkomstklyftorna fortsätter att öka under perioden.

Diagram: Ginikoefficienten avseende hushållens ekonomiska standard (OECD-skalan) med och utan kapitalvinster/förluster under perioden 2009-2012 enligt de prognoser som ges i 2009 års ekonomiska vårproposition.

3.2.4 Försvagade offentliga finanser

Skattesänkningarna har alltså inte gett fler jobb, bara ökade klyftor. Däremot har de gröpt ett stort hål i statsfinanserna.

ESV prognostiserar att budgetunderskottet väntas uppgå till 201 miljarder kronor i år (2009)¹⁸. Enligt Riksdagens Utredningstjänst skulle budgetunderskottet ha varit cirka

¹⁸ Ekonomistyrningsverket, Prognos Statsbudgeten och de offentliga finanserna, 1 september 2009.

80 miljarder kronor lägre år 2009, om regeringen inte hade drivit igenom sina skattesänkningar.¹⁹

3.2.5 Sämre ekonomiska förutsättningar för kommunerna

Sveriges kommuner och landsting gör bedömningen att kommuner och landsting kommer att gå med 3 miljarder i underskott för 2009. Trots ökade statsbidrag för 2010 kommer det att krävas åtgärder såsom personalneddragningar, skattehöjningar eller effektiviseringar för att klara en ekonomi i balans. Totalt behövs effektiviseringar och åtgärder motsvarande 5 miljarder kronor 2010 och ytterligare 8 miljarder 2011.

3.3 Sämre företagsklimat

Efter tre år med högerpolitik:

- har antalet företagskonkurser ökat kraftigt. Fram till och med juli 2009 hade 47 procent fler företag gått i konkurs än vid samma tid året innan.²⁰
- har regeringen höjt arbetsgivaravgifterna för de minsta företagen.
- har stödet till småföretag som vill ge sig ut på exportmarknaden minskat.
- avvecklas strategiska branschprogram för svenska nyckelbranscher som behövs om Sverige ska kunna behålla sin tätplats i den globala konkurrensen.
- har man misslyckats med att ge industrin långsiktiga besked om energipolitiken genom en blocköverskridande energiöverenskommelse.
- har forskning och utveckling inom till exempel miljö- och energiteknik för små- och medelstora företag inte fått tillräckliga resurser.
- har man försuttit chansen till grön omställning med de nya jobb den skulle medföra.

De borgerliga partierna gick till val på att förbättra näringslivsklimatet i Sverige. Kritiken mot den förutvarande regeringen var ofta hård. Efter tre år går det att utvärdera vad som faktiskt har hänt. Det finns ett omfattande missnöje med regeringens politik från landets företagare.

Det har blivit dyrare att anställa, och allra mest för de små företagen.

De borgerliga partierna gick till val på att det skulle bli billigare att anställa. Men istället har arbetsgivaravgifterna höjts för de små företagen. För till exempel ett litet taxibolag, hantverkarfirma eller kafé med 2-3 anställda har arbetsgivaravgiften höjts med över 30 000 kronor.

Strategiprogrammen för svenska nyckelbranscher avvecklas.

Regeringen fortsätter att underminera Sveriges konkurrenskraft. Inga nya resurser har tillförts och trots industrins önskemål avvisar regeringen fortsatt dialog.

¹⁹ Riksdagens utredningstjänst 2009: 0394.

²⁰ <https://www.uc.se/show.php?id=1091156>

Branschprogrammen innehöll utöver gemensamma forsknings- och utvecklingsinsatser för såväl de små som de stora företagens behov även särskilda utbildnings- och exportfrämjande insatser.

Regeringen har misslyckats med att ge industrin långsiktiga besked om energipolitiken genom en blocköverskridande energiöverenskommelse. Regeringen vill också bygga ut elöverföringskapaciteten till Kontinentaleuropa. Det innebär att de svenska elpriserna riskerar att stiga till europeisk nivå, och mycket av den hemmaproducerande elen kommer att gå utomlands.²¹

Regeringen har misslyckats med den gröna omställningen och de gröna jobben.

Framtidens industri och andra verksamheter är starkt förknippade med ett långsiktigt miljötänkande. Om Sverige går före i den gröna omställningen till ett hållbart samhälle, kan våra företag bli ledande i att utveckla den teknik som världen efterfrågar i kampen mot klimatförändringarna. Samtidigt pågår den djupaste ekonomiska krisen i modern tid. Investeringar i grön omställning leder till fler och gröna jobb och är därmed en viktig del av den ekonomiska återhämtningen.

3.4 Arbetsmarknaden – från lön till passiv ersättning

Jobben skulle bli fler, var ett av de borgerliga partiernas viktigaste mål med ett regeringsskifte. Analysen var att arbetslösheten var de arbetslösas fel. De sökte inte tillräckligt många jobb, och ansträngde sig inte tillräckligt, menade man. För att råda bot på det gav man sig på arbetslöshetsförsäkringen, och drev fram en rad försäkringar.

Efter tre år med högerpolitik:

- Medlemsavgifterna har höjts kraftigt.
- De som arbetar i yrken och branscher med hög risk för arbetslöshet får betala en högre avgift till a-kassan.
- Ersättningsnivåerna har sänkts²². Sänkningen gäller även dem som har aktivitetsstöd. Dessutom har beräkningen av ersättningen ändrats²³.
- Arbetsvillkoret har skärpts, vilket gör det svårare att kvalificera sig för a-kassa²⁴.
- Möjligheten att få arbetslöshetsersättning grundad på studier har tagits bort. Detta gäller även för dem som börjat studera under tid i aktivitetsgarantin.

²¹ Den senaste elpristatistiken från Eurostat (första halvåret 2008) visar att detta i dagsläget skulle ha gett svensk industri enraftig elprishöjning på 3,05 €/ 100 kWh, eller med 44 procent.

²² Dag 1-200 är ersättningsnivån 80 procent. Dag 201-300 är ersättningsnivån 70 procent. Efter dag 300 är ersättningsnivån 65 procent. Föräldrar som har barn under 18 år den dag som den 300:e ersättningsdagen infaller får 70 procent till och med dag 450.

²³ Tidigare har endast månader med arbete ingått i beräkningen.

²⁴ Tidigare krävdes 70 timmars arbete per månad. Idag krävs att man under 12 månader (ramtiden) närmast före arbetslösheten har arbetat minst 6 månader och minst 80 timmar i varje kalendermånad.

- Möjligheten att under de första 100 dagarna i en arbetslöshetsperiod begränsa sitt arbetssökande till det egna yrket och till sitt närområde har tagits bort.
- Möjlighet att få a-kassa vid deltidsarbetslöshet har begränsats till 75 dagar.
- Ytterligare två dagars karenstid har införts i arbetslöshetsförsäkringen. Karenstiden uppgår nu sammanlagt till sju dagar.

Förändringarna i a-kassan har lett till att den svenska arbetslöshetsförsäkringen idag är sämre än i flera jämförbara europeiska länder²⁵. En effekt av dessa förändringar är att mer än en halv miljon färre människor idag är medlemmar i en arbetslöshetskassa. De står nu utan ekonomisk trygghet vid arbetslöshet.

Dessutom är fler än någonsin underförsäkrade på grund av det låga taket. Enligt a-kassornas samorganisation var det i maj 2009 endast 21 procent av dem som arbetar heltid som kunde förvänta sig att få 80 procent i a-kassa om de blev arbetslösa. Förra året var den siffran 30 procent.

Finansminister Anders Borg insåg inte heller effekterna av sin egen politik: *"Jag tror att vi höjde a-kasseavgiften mer än vad jag skulle ha gjort i dag. Höjningen hade större effekter på medlemskapet i a-kassan än vad jag skulle ha trott."*²⁶

Regeringen har nyligen ändrat bestämmelserna för hur mycket a-kassorna ska betala in till staten för varje medlem. Det så kallade finansieringsbidraget minskade med 50 kr/medlem. Denna förändring har regeringen marknadsfört som ett sätt att få fler tillbaka till a-kassan eftersom det nu blir billigare. Verkligheten ser annorlunda ut. Eftersom regeringen har bestämt att arbetslösheten bland medlemmarna i en kassa ska påverka avgiften så räcker sänkningen av finansieringsbidraget med 50 kronor inte långt. I realiteten har endast 4 av 32 kassor sänkt avgiften med 50 kr eller mer.²⁷

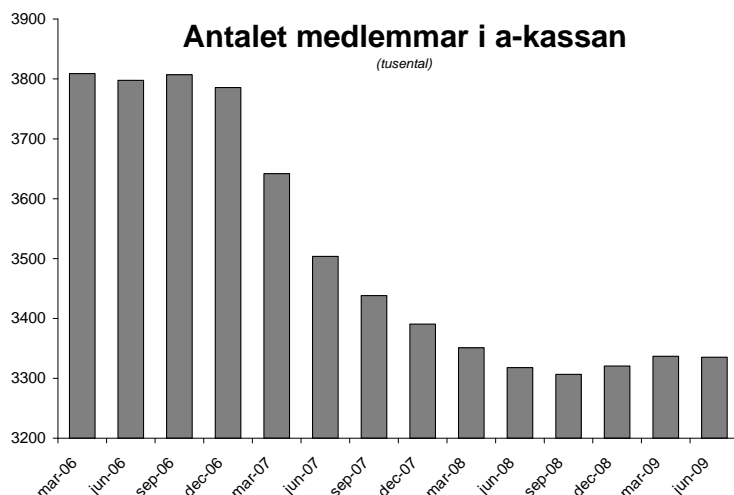
²⁵ Se till exempel TCO:s rapport "Svensk a-kassa i stryckklass" från februari 2009 som visar att till exempel Nederländerna, Norge och Danmark har en bättre arbetslöshetsersättning än Sverige.

²⁶ Anders Borg i Rakt på sak med KG Bergström, 20081209.

²⁷ TCO-rapport aug 2009 "Sänkningen av a-kasseavgifterna - Hur gick det?".

Diagram: Medlemsutveckling i arbetslöshetsförsäkringen sedan 2006

Källa: Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF), 'Arbetslöshetskassornas medlemsutveckling'

Samtidigt ser vi att den fackliga anslutningsgraden sjunker. Från 2006 till 2008 sjönk den med 6 procentenheter till 71 procent. Så låg har inte anslutningsgraden varit sedan 70-talet. En anledning kan vara att kostnaden för att vara med i a-kassan har ökat så kraftigt.²⁸

3.4.1 Fler tvingas att söka socialbidrag

En annan effekt av förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen är att fler hushåll behöver ansöka om socialbidrag (ekonomiskt bistånd) för att klara sin försörjning. Kostnaderna ökar nu kraftigt i kommunerna.²⁹ Under första kvartalet 2009 betalades 2 103 miljoner kronor ut i socialbidrag, exklusive introduktionsersättning. Det är en ökning med 17 procent jämfört med motsvarande kvartal 2008.³⁰

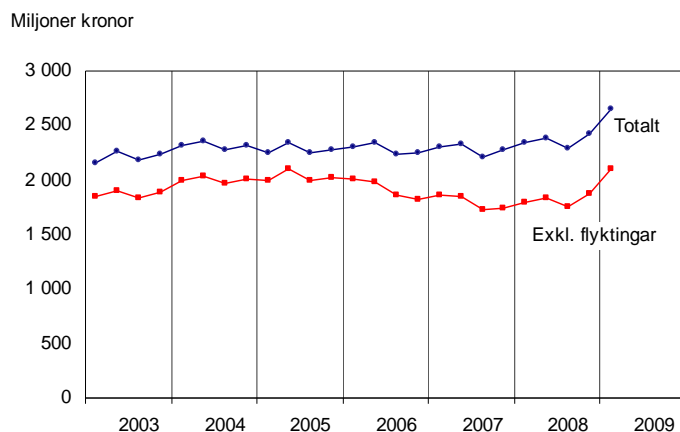
²⁸ SvD, 090820.

²⁹ Socialstyrelsen 090609: Ekonomiskt bistånd kvartal 1, år 2009. Läns- och kommunvis redovisning av utbetalt ekonomiskt bistånd.

³⁰ Under första kvartalet 2009 betalades 2 647 miljoner kronor ut i socialbidrag, inklusive introduktionsersättning. Till flyktingar har under det första kvartalet 2009 betalats ut 544 miljoner kronor i ekonomiskt bistånd och introduktionsersättning, vilket är oförändrat jämfört med motsvarande kvartal år 2008.

Diagram: Utbetalt ekonomiskt bistånd och introduktionsersättning kvartalsvis, miljoner kronor i fasta priser 2003-2009

Källa: Socialstyrelsen

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) pekar i sin ekonomirapport³¹ från maj 2009 på att regeringens förändringar i regelverken för arbetslöshetsförsäkringen (studerandevillkoret, sänkta ersättningsnivåer, ändrade kvalificeringsregler, ändrad finansiering och därmed ändrade avgifter) och sjukförsäkringen påverkar behovet av socialbidrag i den nuvarande lågkonjunkturen. SKL skriver:

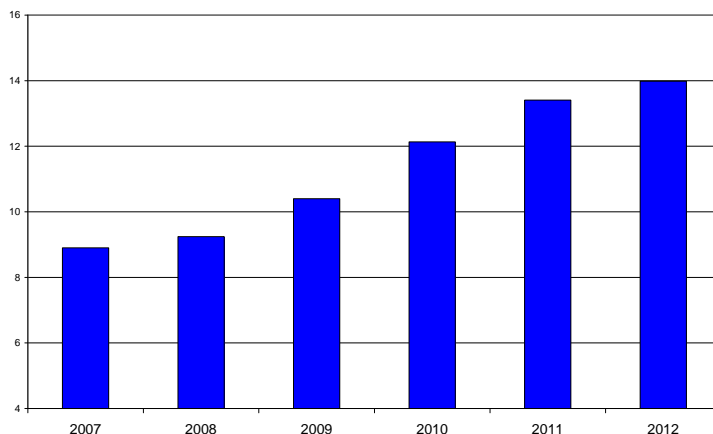
”Efterfrågan på arbetskraft minskar och fler blir beroende av samhällets stöd för sin försörjning. Att det statliga stödet då har försämrats innebär att fler blir hänvisade till kommunernas bistånd. Regelförändringarna har också haft den indirekta effekten att andelen medlemmar i a-kassorna har minskat vilket innebär betydligt lägre ersättning vid arbetslöshet. Det är mycket svårt att beräkna de enskilda förändringarnas betydelse för kommunernas kostnader. Vi gör bedömningen att det ekonomiska biståndet ökar med 3,5 miljarder kronor under perioden 2009–2011 till följd av ökad arbetslöshet och ändrade regler.”

Enligt regeringens egen bedömning kommer ökningen av socialbidragen att fortsätta. Regeringen bedömer i 2009 års ekonomiska vårproposition att utbetalningen av socialbidrag kommer att öka med hela 50 procent mellan 2007 och 2012. Det motsvarar en nivåökning med 5 miljarder kronor.

³¹ Ekonomirapport maj 2009, Sveriges Kommuner och Landsting, sid. 19.

Diagram: Ökning av utbetalningar av socialbidrag

Ekonomiskt försörjningsstöd i miljarder kronor enligt prognoser i 2009 års ekonomiska vårproposition, Källa: VÅP2009, Socialstyrelsen samt egna beräkningar

3.4.2 ”Utanförskapet”

År 2006 konstruerade Moderaterna begreppet ”utanförskap”, och de borgerliga partierna talade ofta om det i valrörelsen. Det gör de inte längre. Nedanstående siffror visar varför.

Enligt Moderaternas egen definition av ”utanförskap” befann sig 1 043 000 individer i utanförskap år 2006.³² I valrörelsen lovade de att minska detta utanförskap.

Enligt beräkningar från Riksdagens Utredningstjänst, som bygger på regeringens egna prognoser, så kommer utanförskapet nästa år att uppgå till 1 311 000 individer. Det betyder att utanförskapet under den borgerliga regeringen kommer att öka från 17,9 till 22,0 procent, vilket motsvarar cirka 270 000 personer.

Tabell: Utanförskapet, mätt som ”bred arbetslöshet”

	2006	2007	2008	2009	2010
Befolkning 16-64 år	5 825,6	5 875,5	5 923,1	5 954,1	5 959,3
Sysselsatta 16-64 år	4 340,6	4 444,5	4 484,1	4 349,6	4 206,0
Studering som inte söker arb.	440,3	434,8	441,7	441,7	441,7
Bred arbetslöshet, andel	17,9	17,0	16,8	19,5	22,0

Källa: Riksdagens utredningstjänst, Dnr: 2009:593

³² Begreppet utanförskap definierades i Ekonomisk Debatt nummer 1, 2006. ”Mått som speglar utanförskapet på arbetsmarknaden behövs i debatten”, Eva Uddén Sonnegård. Hon är nu statssekreterare hos arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin. Utöver öppet arbetslösa och sjukskrivna tog Moderaterna också med bland annat hemarbetande, värnpliktiga, avtalspensionärer, studenter sommartid och människor som vistas utomlands i sitt utanförskapsbegrepp.

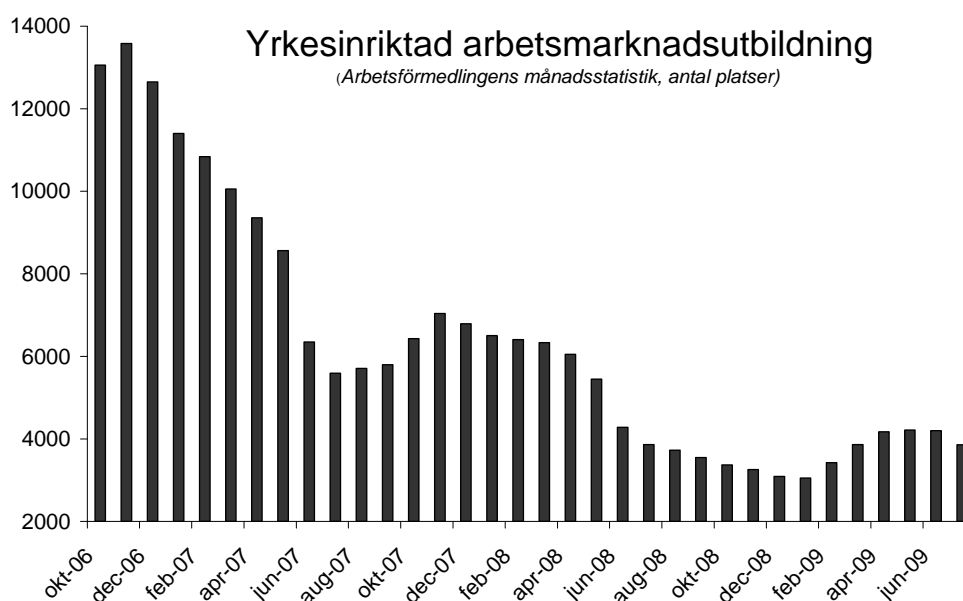

3.4.3 Från aktiva till passiva arbetsmarknadsåtgärder

Regeringen har lagt om arbetsmarknadspolitiken, från aktiva till passiva åtgärder. Den största skillnaden mot tidigare är att de arbetssökandes möjligheter att få arbetsmarknadsutbildning och praktik har minskat kraftigt.

Jämfört med våren 2006 har antalet platser i arbetsmarknadsutbildningen skurits ner med över 50 procent. Det är anmärkningsvärt lågt givet arbetsmarknadsläget. Detta har skett trots att utvärderingar visar att den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen ger den enskilde mycket goda chanser att etablera sig på arbetsmarknaden.³³ Särskilt goda resultat har den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen för personer med låg utbildning och personer som är födda utanför Norden.

Diagram: Yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning

Källa: Arbetsförmedlingen

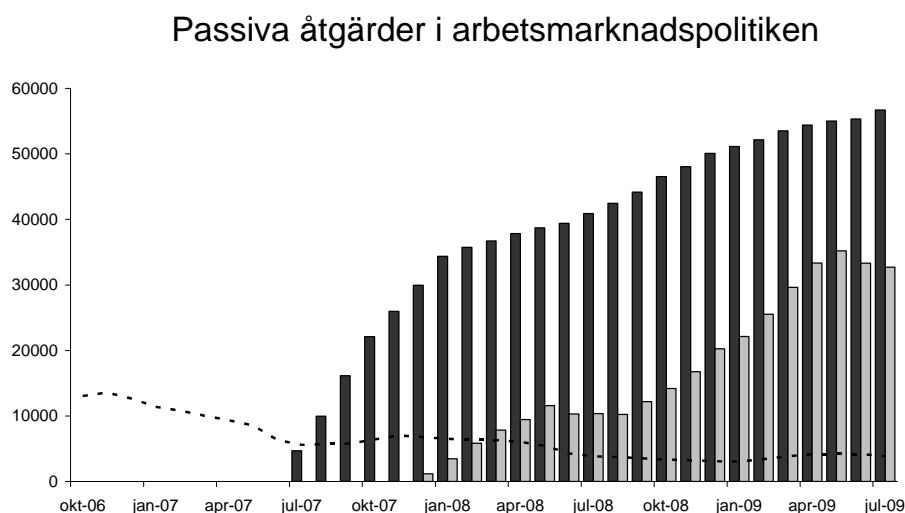
Den så kallade Jobb- och utvecklingsgarantin (JUG), som skapades den 1 juli 2007, har expanderat kraftigt. I dagsläget är över 50 000 människor placerade i denna åtgärd. I december år 2007 instiftades även jobbgarantin för ungdomar, idag är cirka 30 000 ungdomar placerade i denna åtgärd. Regeringen räknar dessa åtgärder som aktiva. Men endast 19 procent av de i Jobb- och utvecklingsgarantin och 15 procent av de i jobbgarantin för ungdomar får aktiva insatser i form av utbildning, praktik, arbetsträning, start av näringsverksamhet m.m.³⁴ JUG och jobbgarantin för ungdomar framstår som rena förvaringsåtgärder.

³³ Se till exempel Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU); de Luna, Xavier, Anders Forslund och Linus Liljebäck, Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för perioden 2002-2004, IFAU Rapport 2008:1.

³⁴ Statistik från Arbetsförmedlingen

Diagram: Passiva åtgärder i arbetsmarknadspolitiken

De mörka staplarna återger antalet platser i den passiva åtgärden 'Jobb- och Utvecklingsgarantin'. De ljusa staplarna återger antalet platser i den passiva åtgärden 'Jobbgarantin för unga'. Den streckade linjen återger, som en referens, antalet platser i yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning. Källa: Arbetsförmedlingens månadsstatistik.

4 Utbildningspolitik på villovägar

Efter tre år med högerpolitik:

- ökar antalet barn per anställd i förskolan.
- finansieras vårdnadsbidraget av pengar från barnomsorgen, och kan bli både en kvinnofälla och en källa till social snedrekrytering i förskolan.
- minskar andelen behöriga till gymnasieskolans nationella program.
- har minst 1 000 lärare varslats eller sagts upp under 2009.
- skapas gräddfiler för friskolorna till kommunkassan.
- har antalet platser i Komvux skurits ner med 42 000, eller ca 30 procent.

4.1 Större barngrupper och färre pedagoger i förskolan

En väl fungerande barnomsorg är en viktig förutsättning för Sveriges tillväxt och konkurrenskraft, både genom att den upprätthåller möjligheten att förvärvsarbeta och för att förskolan är det första steget för det livslånga lärandet. Under det borgerliga regeringsinnehavet har satsningen på mer personal i förskolan emellertid avbrutits.³⁵ Det har resulterat i att antalet barn per anställd ökar, från 5,1 barn per anställd 2006 till 5,3 barn 2008. Barngrupperna blir nu större, vilket sannolikt försämrar kvaliteten.

³⁵ Den förra regeringen hade reserverat 2 miljarder kronor för satsningens sista år 2007. Det togs bort av den borgerliga regeringen.

En del kommuner har infört vårdnadsbidraget på 3 000 kr per månad och barn. Ofta tas pengarna från barnomsorgsbudgeten. Skolverket har studerat den norska och finska motsvarigheten till det svenska systemet för vårdnadsbidrag. Det visade att familjer med utländsk bakgrund, låginkomstfamiljer och familjer där föräldrarna har kort utbildning är överrepresenterade bland dem som nyttjar bidraget. Bidraget har också en långsiktig negativ påverkan på kvinnors sysselsättning. Skolverket konstaterade att Sverige riskerar att få en social snedrekrytering till förskolan i de kommuner där bidraget införs.³⁶

4.2 Färre vuxna i förskolan

Regeringen ville inte prioritera ökade resurser till kommunsektorn under 2009, trots att kommunernas skatteintäkter fallit kraftigt. På många håll har man därför tvingats säga upp personal, bland annat lärare. Mer än 1 000 lärare har redan sagts upp eller varslats under 2009. I hälften av landets kommuner väntar ytterligare nedskärningar inom skolan.³⁷

Regeringen har beslutat att kommuner får skära ner på sina anslag till kommunala skolor i kristider, men att anslagen till friskolor inte får ändras under budgetår. Friskolorna får alltså en egen gräddfil i kommunkassan. Därmed behandlar man olika elever olika beroende på skolans huvudman.

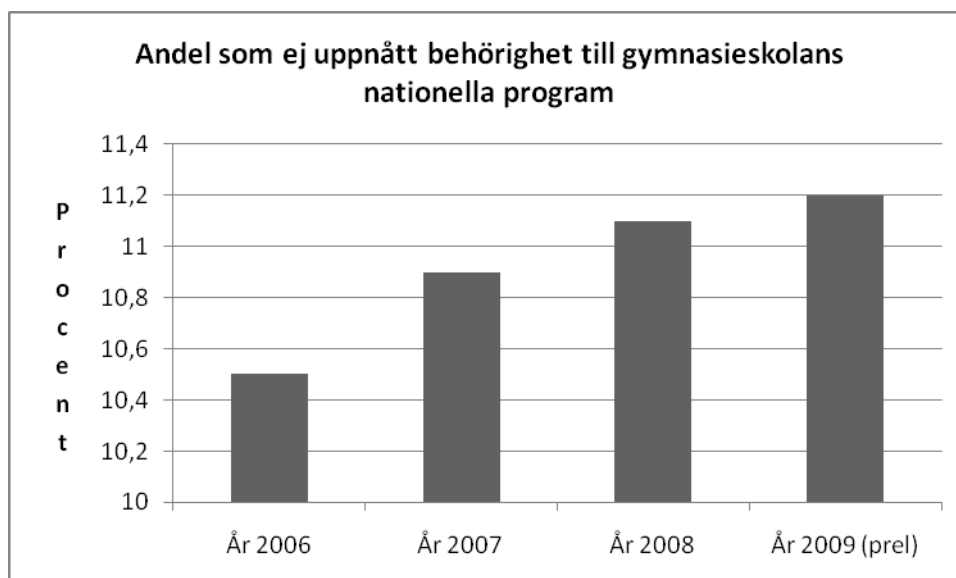
Ett av målen med regeringens skolpolitik är att fler ska nå kunskapsmålen i grundskolan. Trots det går utvecklingen åt fel håll. Andelen behöriga till gymnasieskolans nationella program har minskat de senaste åren enligt statistik från Skolverket.

³⁶ Skolverket 20080121.

³⁷ Lärarnas riksförbund

Diagram: Andel som ej uppnått behörighet till gymnasieskolans nationella program

Not: Statistiken grundar sig på cirka 97 procent av förväntat antal slutbetyg, ca 93 procent av antalet grundskolor.

Källa: Skolverket

4.3 Återvändsgränder i gymnasieskolan

Regeringen har nyligen föreslagit förändringar av gymnasieskolan som innebär att skillnaderna mellan studie- och yrkesförberedande program ökar. Antalet timmar i kärnämnen minskar för de yrkesförberedande programmen³⁸, vilket kommer att göra dessa elever sämre förberedda för ett långt och föränderligt yrkesliv. Dessa program ska inte heller ge grundläggande behörighet till högskolan, och antalet timmar i det individuella valet räcker inte för att läsa in behörigheten. Det innebär att det blir svårare att byta mellan olika program, men också att det blir svårare för elever på yrkesförberedande program att läsa vidare. Det kommer att öka den sociala snedrekryteringen till högskolan. Också många kvalificerade yrkesutbildningar (KY) kräver allmän behörighet till högskolan för antagning.

Det finns en risk att nedskärningarna av kärnämnen och borttagande av allmän högskolebehörighet på de yrkesförberedande programmen kommer att minska rörligheten på arbetsmarknaden.

³⁸ Nästan hälften av alla elever går dessa program.

4.4 Komvux – färre platser och orättvisare fördelning

Från läsåren 05/06 till 07/08 har antalet platser på Komvux minskat med mer än 42 000 heltidsplatser. Det motsvarar ca 30 procent av platserna.³⁹ Regeringen har hittills skurit ner anslagen till komvux med över en miljard kronor för mandatperioden.

Man har också avskaffat den tidigare ordningen att låta kommunernas arbetslöshet och utbildningsnivå påverka hur stort stöd till komvux dessa får. Istället fördelas medel numera mer strikt efter befolkningens mängd. Detta har inneburit en omfördelning från fattigare kommuner till rikare.⁴⁰

4.5 Svårare att läsa in högskolebehörighet, och ökad social snedrekrytering

Den borgerliga regeringen tog bort rekryteringsbidraget, som under 2006 gav 16 000 vuxna med kort utbildning eller funktionshinder ekonomiska möjligheter att ta extra tid för att klara studier. Det var en nedskärning på 1,7 miljarder kronor. Syftet med rekryteringsbidraget var att underlätta för dem som annars troligen inte skulle kunna studera. Även bidraget till fackliga organisationer, handikapporganisationer och branschorganisationer för uppsökande verksamhet till vuxenstudier har avskaffats.

Regeringen har också gjort flera förändringar i antagningsreglerna, som försvårar för dem som saknar akademisk bakgrund att läsa vidare. Den s.k. 25:4-regeln, som gav 25-åringar med fyra års arbetslivserfarenhet allmän behörighet till högskolan, är borttagen. Möjligheten att läsa in högskolebehörighet på komvux har också minskat. Mycket tyder nu på att den sociala snedrekryteringen återigen ökar, efter att ha minskat under många år.

4.6 Detaljstyrd forskning

Regeringen lägger en stor del av forskningsbudgeten på projekt där såväl ändamål som inriktning är detaljstyrda. Regeringen styr till exempel exakt vilka sjukdomar och symtom som resurserna ska användas till. När forskningsfriheten begränsas resulterar det i kortsiktig forskning som inte ser till de faktiska behoven eller forskarens kreativitet.

³⁹ Skolverkets statistik

⁴⁰ Enligt riksdagens utredningstjänst 2007. Pajala som är den kommunen som drabbas hårdast fick en nedskärning på 60 procent. Andra kommuner som drabbas hårt är Söderhamn (-57 %), Malmö (-56 %) och Landskrona (-55 %). Totalt är det 65 kommuner där över 40 % av de statliga medlen till komvuxplatser försvinner. Samtidigt får rikare kommuner som bl.a. Täby, Lidingö och Vaxholm ökade anslag i och med att pengarna kommer att delas ut i det generella bidraget till kommunerna.

5 Neddragningar i kulturpolitiken

Efter tre år med högerpolitik:

- uteblev Barnkulturåret som skulle ha ägt rum 2007.
- har det statliga stödet till En bok för alla avskaffats.
- har entréavgifterna på de statliga museerna återinförts.
- har de kulturellt yrkesverksamma fått försämrade a-kassevillkor jämfört med andra grupper.

En bok för allas läsfrämjande verksamhet har pågått i nästan 30 år. De har gett ut litteratur som andra förlag inte ansett kommersiellt lönsam. En bok för alla har bedrivit läsfrämjande arbete för att öka läsandet speciellt bland läsovana grupper, och att främja bra litteratur. Statens stöd drogs in vid utgången av år 2007.

När entréavgifterna till museerna återinfördes minskades besöken radikalt. Museernas egna undersökningar visar dessutom att de som främst föll bort var besökare som annars inte besöker museer. Den borgerliga kulturpolitiken har på detta sätt minskat tillgängligheten till vårt gemensamma kulturarv.

Regeringens public-service-proposition innehöll flera förslag som syftar till att begränsa public services frihet och politisera styrningen, till exempel föreslog de en förkortning av tillståndperiodens längd. Regeringen föreslog också kraftiga inskränkningar i Sveriges Televisions möjligheter att sända sponsrade program. Det kan få till följd att program av stort allmänintresse som t.ex. stora sportevenemang och Melodifestivalen inte skulle kunna sändas i public service. Regeringen föreslog också att public-servicebolagens styrelser ska tillsättas på ett sätt som ökar maktkoncentrationen och statsmakternas inflytande över public service.

Sommaren 2006 beslutade riksdagen att höja presstödet. I samband med att EU skulle godkänna utökningen ville EU-kommissionen utreda om stödet var ett otillåtet statsstöd. Den borgerliga regeringen försvarade inte presstödet utan föreslog istället försämringar. Efter ett drygt år bytte regeringen fot och försvarade presstödet. EU har nu gjort ett av regeringens försämringsförslag till sitt eget. Genom en synnerligen oskicklig hantering av ärendet från den borgerliga regeringens sida är nu delar av det svenska presstödet hotat.

Kulturellt yrkesverksamma jobbar ofta heltid, fast i kortare perioder. När de är arbetslösa så slås perioderna av heltidsjobb ut som deltid. Därför slår de nya reglerna om deltidsarbetslöshet särskilt hårt mot kulturarbetare. Skillnaden mot andra

”deltidsbranscher” är att man inte kan ha rationella scheman, till exempel från måndag till fredag heltid, utan det kan bli två timmar tisdag, hela torsdagen och halva söndagen.

Beräkningsgrunderna är nu på 12 månader, tidigare var det 6 månader. I kulturbranschen kan det vara långa heltidsarbetslöshetsperioder vilket gör att ersättningen blir låg. Avgifterna i det kulturellt yrkesverksammas a-kassa är bland de högsta, t.ex. 430 kr/månaden i De teaterverksammas a-kassa.

6 Minskade miljöambitioner

Efter tre år med högerpolitik:

- är miljömålen hotade.
- är ambitionerna på klimatområdet låga vilket också innebär att Sverige inte längre är en stark och trovärdig röst internationellt.
- är kärnkraftsavvecklingen avbruten och ersatt med planer på ny kärnkraft.
- har anslagen till den biologiska mångfalden skurits ned.
- har anslagen för skyddsvärda skogar skurits ned.
- har det statliga miljöstödet till ekologisk odling sänkts.⁴¹
- har arbetet mot farliga kemikalier avstannat och det tidigare förbudet mot flamskyddsmedlet dekaBDE har tagits bort.⁴²
- har arbetet för att skydda havsmiljön försenats
- har Djurskyddsmyndigheten lagts ned och djurskyddet urholkats.
- har vallöftet från 2006 om ursprungsmärkning av livsmedel (alla partier ställde upp utom Moderaterna) brutits.⁴³
- har miljöhänsynen som konsumentpolitiskt mål avskaffats.
- kommer skatten på handelsgödsel att skrotas.

Regeringen har gått fram hårt inom miljöområdet och föreslagit eller genomfört en lång rad försämringar på många områden, samtidigt som man har alltför låga ambitioner på områden där man tvingats till handling, till exempel på klimatområdet. Många frågor har begravts i utredningar och mycket få konkreta reformer som varit bra för miljön har genomförts. Regeringen har generellt dragit ner pengarna till miljömyndigheterna. Detta gör att dessa har svårare att få genomslag för beslutade åtgärder. Det innebär också att de har mindre möjligheter att påverka miljöpolitiken på EU-nivå.

⁴¹ BP08.

⁴² Den borgerliga regeringen upphävde våren 2008 det svenska förbudet mot dekaBDE. Motiveringen var att förbudet mot flamskyddsmedlet riskerar att fällas i EG-domstolen. I så fall försvåras möjligheterna, enligt regeringen, för en heltäckande reglering av dekaBDE på EU-nivå. Man ger upp innan frågan ens har prövats i Bryssel och Luxemburg. Detta trots att EG-domstolen har gett Sverige rätt i liknande fall. I juli 2006 fick Sverige rätt att behålla förbudet sedan 1983 mot växtskyddsmedlet parakvat.

⁴³ Eskil Erlandsson, Tidningen Land 25/5-07: "...vi vill underlätta att starta nya företag. Och då vill vi inte ha en lagstiftning på området."

6.1 Ingen utveckling av miljömålen

Miljömålssystemet är motorn i svensk miljöpolitik. Det driver arbetet framåt och svarar för kontinuitet och helhetssyn. Regeringen har valt att ignorera de förslag som Miljömålsrådet presenterade i sin fördjupade utvärdering av miljömålen. Normalt skulle rapporten ligga till grund för en proposition till riksdagen. Regeringen valde att skjuta upp miljömålspropositionen och i stället tillsätta en utredning. Detta har fördröjt nödvändiga åtgärder helt i onödan. Utredningens direktiv tyder på att förslagen kan komma att innebära att kontinuiteten och långsiktigheten i miljöarbetet allvarligt försvagas.

6.2 Sänkta klimatambitioner

Regeringens mål är att utsläppen av klimatgaser ska vara 20 miljoner ton mindre år 2020 än vad de var 1990, vilket är en minskning med cirka 30 procent. Nästan hälften av dessa 20 miljoner ton är emellertid redan genomförda genom tidigare regeringars beslut, och hela 6,5 miljoner ton ska ”minska” genom att köpa utsläppsrätter från andra länder. I Sverige ska utsläppen från och med idag fram till år 2020 endast minska med 4,3 ton, varav 2,3 miljoner ton, eller knappt tio procent av utsläppen, beror på aktiva beslut av regeringen. Regeringens mål leder inte till den klimatomställning Sverige behöver för miljöns och jobbens skull. Resten sker redan till följd av beslut i EU.

6.3 Mer kärnkraft och fossilgas

Regeringen har föreslagit att utvecklingen av kärnkraft ska upphöra och att nya kärnkraftverk ska få byggas när de nuvarande faller för åldersstrecket. Bortsett från de problem som skapas av kärnkraft som energikälla riskerar beslutet att leda till att satsningar på förnybar energi uteblir. Dessutom öppnar regeringen upp för ökad användning av fossilgas. Detta går stick i stäv mot vår föreställning om en hållbar utveckling för Sverige.

6.4 Sämre biologisk mångfald och försvagat strandskydd

Regeringen inledde mandatperioden med att minska anslagen för biologisk mångfald. De areella näringarnas effekter på den biologiska mångfalden har försumrats. Regeringen rubbar balansen mellan skogspolitikens två mål genom att betona produktion på bekostnad av miljö i sin första skogsproposition. Genom sifferexercis uppfylls en del av skogsålet, men värdet av det som skyddas minskar och mer skyddsvärda skogar är fortfarande hotade av avverkning. Regeringen har inte ingripit

mot planerna att starta gruvdrift i naturskyddade områden. Regeringen har försvagat strandskyddet, vilket hotar allmänhetens tillgång till vattnet i attraktiva områden.

6.5 Spridning av miljögifter

Regeringen har kraftigt minskat anslagen till sanering av förorenade områden. Saneringsarbetet skjuts på framtiden, medan gifter fortsätter att läcka ut i miljön. Regeringen har hävt den tidigare regeringens förbud mot flamskyddsmedlet dekaBDE. Trots löften från C och KD före valet har regeringen vägrat förbjuda uranbrytning i Sverige.

6.6 Miljö rätt och genomförande av miljöpolitiken

Regeringen har reducerat Sveriges miljöpolitik i hög utsträckning till att nationellt genomföra beslut som fattats på EU-nivå. Men de möjligheter till förbättringar som EU ger tas inte tillvara. Ett exempel är ansvaret för miljöskador, där regeringen avstår från att ställa möjliga krav på företagen som man hade kunnat ställa. Ett annat exempel är miljö kvalitetsnormer för stadsluften. Flera städer, inklusive Stockholm, bryter mot EU:s regler för farliga partiklar och kväveoxider i luften. Beslutade åtgärdsprogram genomförs inte, och det behövs flera åtgärder för att klara målen. Regeringen har fortfarande inte hanterat utredningsförslag från 2005 om åtgärder för att nå miljö kvalitetsnormerna för stadsluft. På motsvarande sätt saknas instrument för att nå de miljö kvalitetsnormer för vatten som ska gälla enligt EU:s vattendirektiv (senast 2009 ska åtgärdsprogram tas fram för att målen ska nås 2015).

6.7 Havsmiljön – nya utredningar istället för åtgärder

Regeringen har havsmiljön som en av sina två prioriterade miljöpolitiska frågor, vid sidan av klimatpolitiken. Den förra regeringen gjorde en havsmiljöutredning, som följdes av en havsmiljöstrategi. Den nya regeringen började om hela processen från början, trots att budskapet från den föregående utredningen var att det brådskar med åtgärder. Regeringen gör en stor poäng av att man nu inrättat en särskild post för havsmiljön i budgeten. Hittills har det endast handlat om att flytta redan beslutade åtgärder från en budgetpost till en annan. Regeringens havspolitiska proposition saknar tunga, konkreta åtgärder. Inrättandet av en samlad havsmiljömyndighet ska utredas. Förhoppningar förs fram om att ändringar i landsbygdsprogrammet ska minska jordbrukets utsläpp av övergödande ämnen.

Det mellanstatliga samarbetet för Östersjön inom Helcom (Helsingforskommissionen) resulterade hösten 2007 i en ny aktionsplan för Östersjön. I den senaste budgeten har

anslaget till havsmiljön höjts. Det är dock oklart vad höjningen ska gå till. Åtgärder för att minska övergödande utsläpp av kväve och fosfor från jordbruket saknas.

6.8 Fiskepolitiken

Regeringens fiskeripolitik kännetecknas av mycket prat och lite verkstad. Dåliga beslut om fiskekvoter har accepterats i EU. De åtgärder som har gjorts, har skett efter påtryckningar utifrån, bland annat från EU-kommissionen. Insatser för en förbättrad fiskerikontroll skedde under starkt tryck från EU-kommissionen. En minskning av flottan har precis inletts. Ett nytt system med administrativa sanktioner för brott mot fiskebestämmelser har alltför låga straffavgifter. Regeringen förordar en handel med fiskekvoter som syftar till att minska flottan men som riskerar att skapa nya allvarliga problem.

6.9 Jordbrukspolitiken – sänkta anslag för ekologiskt jordbruk

Regeringen har slopat den särskilda budgetposten för främjandet av ekologiskt lantbruk och sänkt anslagen. Ändringar i stödsystemen slår mot ekologiska lantbrukare. Regeringen har inte vidtagit några åtgärder för att nå riksdagens mål om ökade arealer till ekologisk produktion. Resultatet är att produktionen inte ökar i takt med efterfrågan. Ekojordbruk motverkas också av regeringens förslag att slopa skatten på handelsgödsel. Ökad övergödning av Östersjön och större klimatpåverkan är andra konsekvenser som den borttagna skatten kan leda till.

Regeringen har konsekvent röstat för EU-kommissionens förslag att godkänna nya genmodifierade grödor. Regeringen har också röstat för tvång gentemot andra EU-länder att acceptera genmodifierade grödor och för svaga regler för att skydda andra odlare från GMO i Sverige.

6.10 Svagare djurskydd

Regeringen har lagt ner Djurskyddsmyndigheten. Merparten av uppgifterna har överförts till Jordbruksverket. Regeringen har inte ökat Jordbruksverkets anslag för de nya uppgifterna. Jordbruksverket anser sig inte längre ha resurser för att, till exempel, utfärda föreskrift som preciserar djurskyddslagens krav för pälsdjur. Pälsdjursindustrin kan fortsätta som tidigare och till och med expandera. Den djurskyddstillsyn som kommunerna tidigare ansvarade för har i dag förts över till länsstyrelserna, dock utan att anslagen för verksamheten har ökat.

6.11 Svårare att bygga ut vindkraften

Regeringen har genomfört vissa förändringar för att underlätta utbyggnaden av vindkraft. Men man har samtidigt infört ett kommunalt vetorätt mot vindkraft, vilket riskerar att stoppa vindkraftsutbyggnaden i viktiga lägen. Dessutom har man beskattat vindkraftskooperativ hårt.

7 Systemskifte i hälso- och sjukvården

Efter tre år med högerpolitik:

- har Sverige fått vårdinrättningar med olika väntrum beroende på hur mycket pengar man har på fickan. Gräddfiler i vården är redan ett faktum.
- minskar resursfördelningen av vård till stadsdelar i Stockholm med lägre inkomster genom vårdval Stockholm.
- ska två tredjedelar av alla Apotek säljas ut.

7.1 Dubbla väntrum och gräddfiler för de rikaste

Det finns en stor folklig uppslutning i Sverige bakom principen om att vi ska ha en gemensamt finansierad sjukvård som är öppen för alla och ges efter behov. Vilken vård du får ska inte komma an på plånbokens tjocklek. Du ska alltid vara tillförsäkrad den bästa vården, vem du än är.

Dessa grundläggande principer undergrävs nu. Den borgerliga regeringen har avskaffat den s.k. stopplagen i sjukvården.⁴⁴ Därmed försvann reglerna om sjukhusens driftsformer som den tidigare riksdagsmajoriteten infört.

Det är numera tillåtet för landsting och regioner att sälja ut samtliga sjukhus (även akut- och universitetssjukhus) till privata vinstutdelande vårdkoncerner. Det är också tillåtet för privata bolag som driver sjukhus på entreprenad åt landstingen att samtidigt på samma sjukhus ta emot privatbetalande och/eller försäkringspatienter, och låta dem gå före andra patienter utan att det är medicinskt motiverat.

Moderatledda Stockholms läns landsting har öppnat upp för privata företag att driva privatfinansierad vård i de offentliga sjukhuslokalerna. Ett exempel på detta är nyöppnade Arrythmia Center som ägs av Global Health Partner AB. Det ligger mitt i det offentligt finansierade Södersjukhuset i Stockholm. För att komma till Arrythmia

⁴⁴ [Proposition 2006/07:52](#). [Utskottsberäkning 2006/07:SoU11](#). Protokoll [2006/07:102](#) (debatt och beslut 2007-05-09).

Center, som bedriver hjärtsjukvård, går du in genom huvudingången på Södersjukhuset. För att få vård på Arrhythmia Center måste du däremot betala dyrt ur egen ficka. Då får du gå före i köerna. Alternativet är att leta upp det vanliga väntrummet på Södersjukhuset.

Vi har således fått offentligt finansierade sjukhus med två väntrum, ett för de rika som kan betala för sig och ett för alla andra.

7.2 Driftsformer viktigare än vård efter behov

Den borgerliga riksdagsmajoriteten har beslutat att alla landsting ska tvingas att införa vårdvals-system i sjukvårdens primärvård senast 2010⁴⁵. Fri etablering för vårdföretagen enligt Stockholmsmodellen ska råda, vilket innebär att vårdföretag kan etablera sig där de finner det mest lönsamt istället för där behoven är störst.

Regeringens förslag innebär att de landsting som redan genomfört vårdvals-system utan fri etableringsrätt för företagen tvingas riva upp sina organisationer. Det gäller bland annat Kalmar, Skåne, Halland, Sörmland och Västra Götaland. I flera landsting har blocköverskridande modeller tagits fram i enighet. Inget landsting har själva valt Stockholms modell med fri etablering, men de blir nu tvingade att införa ett system som lett till betydande problem.

Efter ett år med ”Vårdval Stockholm” i bruk ser vi hur systemet fungerar. Ersättningssystemet är starkt kostnadsdrivande, eftersom vårdcentralerna lockas att ta emot i princip friska patienter för att få ekonomin att gå ihop. Resurserna felprioriteras. En artikel i DN i juni 2009 ger en bild av situationen.

Utdrag ur artikel i DN 20090613:

- Tidigare sa vi åt dem att bädda ned sig med en god bok. Nu är dagorden att ta hit patienterna, säger en erfaren distriktsläkare.

Vårdval Stockholm pressar många vårdcentralers ekonomi. Till skillnad från för ett par år sedan tjänar vårdcentralerna i dag mest pengar på läkarbesöken. För att få verksamheten att gå runt, och helst bli lönsam, gäller det att få in så många patienter till doktorn som möjligt. Och ju snabbare besöket går, desto större marginaler.

Ersättningen per läkarbesök ligger på 485 kronor. Summan är densamma oavsett hur sjuk patienten är. Det betyder att patienter med förhållandevis lindriga åkommor, som förkylningar,

⁴⁵ [Proposition 2008/09:74. Utskottsbetänkande i riksdagen 2008/09:SoU9](#). Riksdagsprotokoll [2008/09:74](#) (debatt) och [2008/09:77](#) (beslut 2009-02-25).

urinvägsinfektion och allergi, är vinstgivande för vårdcentralerna. Dessa besök går fort och kostar inte mycket i provtagningar.

En svårt sjuk patient däremot som behöver både längre samtal med doktorn och dyra medicinska undersökningar kostar mer än vad ersättningen ger. Dessa besök blir en "förlustaffär".

- Är du multisjuk är du inte lönsam. Men det är sådana patienter vi har, säger Elisabet Svensson, verksamhetschef på Vårby vårdcentral söder om Stockholm.

För att öka lönsamheten har många vårdmottagningar gjort det lätt att träffa en doktor, bland annat med drop in-tider på förmiddagarna. Och även lindrigt sjuka patienter uppmanas att söka **vård**. Något som patienterna upplever som positivt men som driver på en onödig vårdkonsumtion, enligt flera läkare som DN talat med.

Många är de läkare som i samtal med DN vittnar om hur ersättningssystemet i Vårdval Stockholm kommit att styra arbetet på vårdcentralerna.

- Vi är tvingade att titta på allt som rör sig och kommer i vår väg. Man går back om man inte lär sig de här ekonomiska spelreglerna, säger en distriktsläkare söder om stan.

Dessutom leder Vårdval Stockholm till att pengar tas från socialt utsatta områden, och fördelas till rikare områden. Det visar den utvärdering som Karolinska Institutets Folkhälsoakademi genomförde av Vårdval Stockholm:

"Analysen av fördelningen mellan områden med hög och låg medelinkomst visar att ökningen av vårdutnyttjandet varit större i områden med lägre medelinkomst. Det är läkarbesöken som ökat mest i områden med lägre medelinkomst. Fördelningen av resurser visar emellertid på en motsatt förändring, d.v.s. att resursökningen varit större i områden med hög inkomst i jämförelse med områden med låg inkomst. Motsvarande analyser på mottagningsnivå visar samma resultat, d.v.s. en ökning av vårdutnyttjandet i område med större behov, men samtidigt en relativ ökning av resurser till mottagningar med lägre behov." ⁴⁶

⁴⁶ Karolinska institutets folkhälsoakademi, Uppföljning av vårdval Stockholm år 2008, rapport 2009:6

7.3 Utförsäljning av apoteken

Den borgerliga majoriteten i riksdagen beslutade på förslag av regeringen i maj 2009 att avreglera apoteksmarknaden och att sälja ut 616 av drygt 900 apotek till privata aktörer.⁴⁷ Den borgerliga regeringen genomför avregleringen och privatiseringen av strikt ideologiska skäl.

Det svenska apotekssystemet, där Apoteket AB hade ensamrätt på försäljning till konsumenterna och där läkemedelsbolagen konkurrerade om att få sälja läkemedel till Apoteket AB, var ett mycket framgångsrikt system. Det bidrog till att vi hade ett av de säkraste och mest kostnadseffektiva distributionssystemen för läkemedel i världen samtidigt som apoteken låg i topp när det gäller kundnöjdhet inom detaljhandeln⁴⁸. Apoteket AB hade också ett ansvar för service i hela landet.

Regeringens avreglering av apoteksmarknaden under 2009 medför att privata apotekskedjor och läkemedelsgrossister övertar en stor del av de svenska apoteken. Det kommer att leda till högre kostnader, genom att den av staten fastställda handelsmarginalen för apoteken höjs.

Inga apotek, inte heller det som är kvar av statligt ägda Apoteket AB, har något specifikt samhällsansvar. Apotek i glesbygd och apoteksombud ska vara kvar i tre år. Vad som sedan ska hända med dem är inte klart. Flera remissinstanser som yttrat sig över apoteksavregleringen har också pekat på risken för ett osunt beroendeförhållande mellan apotek och läkemedelsbolag, som kan påverka patienterna och på sikt kan leda till högre kostnader på grund av bristen på insyn.

⁴⁷ Proposition/skrivelse 2008/09:145. Riksdagens utskottsbetänkande 2008/09:SoU21. Riksdagens protokoll 2008/09:109 (debatt och beslut 2009-04-29).

⁴⁸ OECD Health Policy Studies, Pharmaceutical Pricing Policies in a Global Market och Svenskt Kvalitetsindex.

8 Ökad otrygghet vid sjukdom och föräldraledighet

Efter tre år med högerpolitik:

- har taket i den tillfälliga föräldrapenningen sänkts med 2,5 prisbasbelopp. Det gör att färre får ut 80 procent av sin inkomst i ersättning.
- tvingas allt fler att teckna privata försäkringar på grund av försämringarna i det offentliga trygghetsnätet.
- riskerar många att bli utförsäkrade från den solidariskt finansierade sjukförsäkringen.

Regeringen har genomfört flera försämringar i sjuk- och föräldraförsäkringen som innebär större otrygghet och sämre ekonomi. De mest genomgripande förändringarna är:

- Sänkt tak i den tillfälliga föräldrapenningen från 10 prisbasbelopp till 7,5 prisbasbelopp.⁴⁹ Det sänker ersättningen för dem som tjänar över taket vid till exempel vård av sjukt barn.
- Sänkt tak i sjukförsäkringen från 10 prisbasbelopp till 7,5 prisbasbelopp från och med 1 januari 2007.⁵⁰ Det berör cirka 1,7 miljoner försäkrade, och gör att färre får ut 80 procent av sin inkomst i ersättning.
- Stupstocksregel i sjukpenningen. Efter 180 dagar med sjukpenning provas individens arbetsförmåga mot hela arbetsmarknaden, om den försäkrade inte kan utföra arbete av någon betydelse hos den nuvarande arbetsgivaren. De arbetsrättsliga reglerna sätts ur spel. Om den anställde inte kan utföra sitt arbete, är det nämligen saklig grund för uppsägning. På dag 181 kan man alltså stå utan både sjukpenning och arbete.
- Efter ett år med sjukpenning måste man ansöka om förlängd sjukpenning. Om Försäkringskassan inte anser att sjukdomen är tillräckligt allvarlig sänks sjukpenningen från 80 till 75 procent. Exempel på sjukdomar som kan ge högre ersättning är enligt Försäkringskassan ”*vissa tumörsjukdomar, neurologiska sjukdomar såsom ALS eller om man väntar på transplantation av ett vitalt organ.*”⁵¹ Det gäller dels de som har förlängd sjukpenning. Av dessa riskerar

⁴⁹ Regeringens budgetproposition 2006/07:1 Utgiftsområde 10, s.53, Utgiftsområde 12, s.19.

⁵⁰ Regeringens budgetproposition 2006/07:1 Utgiftsområde 10, s. 38. (Berör 1,7 miljoner försäkrade). Omfattar även

rehabiliteringspenningen, havandeskapspenning, närståendepenning, smittbärrpenning, arbetsskadesjukpenning, dagpenning enligt det statliga personskadeskyddet och ersättning från Försäkringskassan vid tvist om sjuklön från 10 prisbasbelopp till 7,5 from 1 januari 2007.

Regeringens budgetproposition 2006/07:1 Utgiftsområde 10, s. 53.

cirka 14 000 personer att stå utan ersättning från och med årsskiftet 2010.⁵² Dels gäller det de som har tidsbegränsad sjukersättning (förtidspension). Möjligheten till förlängning löper ut vid årsskiftet 2009/2010. Försäkringskassan bedömer att 32 000 berörs av detta under 2010 och 19 000 under 2011.⁵³ Om inte regeringen löser detta i tid tappar dessa människor sin försörjning och hänvisas till socialbidrag.

8.1 Fler tvingas att teckna privata försäkringar

Genom kraftigt försämrade villkor och urholkade inkomsttak undergrävs viktiga principer i socialförsäkringarna. På så sätt hotas på sikt legitimiteten i våra trygghetssystem.

Folksam presenterade i början av juli 2009 en rapport där svenskarnas förtroende för vad samhället har att erbjuda för trygghetslösningar redovisas.⁵⁴ Rapporten bygger på en undersökning som genomförts av Synovate. Den visar att fler svenskar än tidigare skaffar privata försäkringslösningar för kortsiktigt skydd i form av inkomst- och sjukvårdsförsäkring:

”allt färre svenskar tycker att ersättningarna från samhället är tillräckliga och att individen därför själv måste söka privata alternativ för att garantera en acceptabel levnadsnivå. Folksam har låtit Synovate undersöka svenskarnas inställning och förtroende för välfärdssystemet, och resultatet visar på en allt mer individuell inställning, där privata försäkringar tecknas för att kompensera sänkta ersättningsnivåer från samhället.

Jämfört med 2008 har antalet svenskar som uppger att de har tecknat en privat inkomstförsäkring, som kompletterar den offentliga arbetslöshetsförsäkringen, stigit från 18 till 32 procent. Även andelen som tecknat en privat sjukförsäkring har ökat, från 32 till 35 procent jämfört med året innan.”

På detta sätt undergrävs viljan att bidra till den gemensamma kassan. De som av olika skäl inte har möjlighet att teckna privata försäkringar riskerar större ekonomisk otrygghet vid sjukdom eller arbetslöshet. På sikt hotas dessutom kvaliteten i välfärden. Det inte självklart att alla har möjlighet att teckna en privat försäkring eftersom att försäkringsbolagen inte är skyldiga att ingå avtal med individen. Har man en kronisk sjukdom kan antingen priset höjas, eller också kan man helt enkelt förvägras en försäkring.

⁵² Totalt berörs 22 000 personer av denna regel under 2010. Källa: Försäkringskassan.

⁵³ Riksdag & Departement 31 juli 2009.

⁵⁴ Folksam, ”Välfärdstendens 2009”.

9 Botten ur på bostadsmarknaden

Efter tre år med högerpolitik:

- har byggandet av hyresrätter mer än halverats jämfört med snittet 2004-2006.
- har antalet lediga lägenheter minskat till sin lägsta nivå sedan 1992. 70 kommuner med allmännyttiga bostadsföretag saknar helt lediga lägenheter.
- bedömer 42 % av kommunerna, 124 stycken att det råder bostadsbrist i kommunen. 60 % av Sveriges befolkning bor i någon av dessa 124 kommuner.
- rapporterar 17 högskolekommuner brist på bostäder som passar studenter. Nyproduktion av studentbostäder har minskat kraftigt sedan början av 2000-talet, samtidigt har antalet sökande till högskolan ökat de senaste två åren.⁵⁵
- har närmare hälften av Sveriges kommuner brist på bostäder som efterfrågas av ungdomar.

9.1 Allt statligt stöd till bostadsbyggande försvann

Regeringen har tagit bort alla statliga stimulanser för byggsektorn (b la. investeringsbidrag för byggande av hyresbostäder i områden med brist på bostäder och investeringsstimulans för byggande av mindre hyres- och studentbostäder). Det har lett till att bostadsbyggandet minskat markant, till historiskt låga nivåer. Nivån på nybyggnadsinvesteringarna beräknas halveras under perioden 2008–2010.⁵⁶

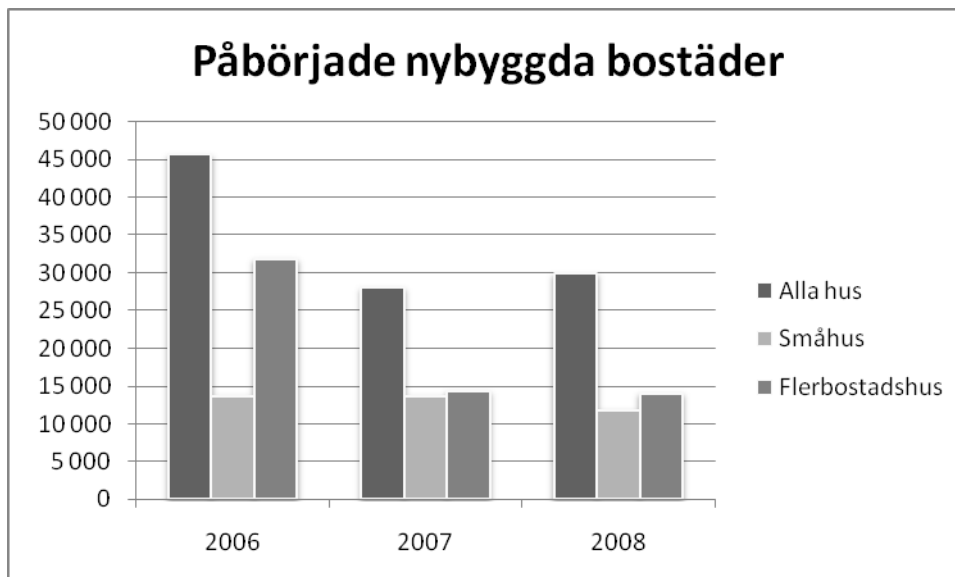
Samtidigt har såväl antalet ungdomar som den totala befolkningen ökat i storstadsområdena. Det fallande bostadsbyggandet har både lett till ökad bostadsbrist och ökad arbetslöshet inom byggsektorn. Bostadsbristen leder också till att arbetsmarknaden blir mindre rörlig.

⁵⁵ Boverkets indikatorer, Juni 2009, Boverkets rapport, Bostadsmarknaden 2009-2010, Boverkets indikatorer, mars 2009.

⁵⁶ Byggekongjunkturen, nr 2 2009.

Tabell: Påbörjade nybyggda bostadslägenheter (SCB):

Samtidigt särbehandlar regeringen vissa boende. ROT-avdragsmöjligheterna för villaägare och bostadsrättsägare gäller inte hyresfastigheter eller bostadsrättsföreningar, trots att det finns ett stort renoveringsbehov i stora flerbostadshusbestånd.

9.2 Lättare att sälja ut allmännyttiga bostäder

Regeringen verkar inte bara vilja förhindra nybyggnation av hyresrätter. Dessutom verkar man vilja se till att de hyresrätter som finns i kommunernas regi säljs ut. Kommuner som vill sälja allmännyttiga bostäder behöver inte längre ha länsstyrelsens tillstånd. Det har minskat antalet hyresrätter, inte minst i attraktiva lägen, och försvårat för nya grupper att komma in på bostadsmarknaden eller byta bostad. Försäljningarna har inte varit högre någon gång under de senaste tio åren.

- Under 2007 och 2008 har 25 900 allmännyttiga hyreslägenheter sålts (2007: 7900 st. och 2008: 18 000st). Tre av fyra försäljningar under 2008 skedde i Storstockholm. Försäljningar är också mycket mer vanligt i Storstockholm jämfört med Storgöteborg och Stormalmö. Det har inte sålts någon allmännyttig lägenhet alls i Malmö stad de senaste fem åren.
- Ytterligare försäljningar under 2009 och 2010 är planerade i 58 kommuner. Sammanlagt handlar det om 20 700 lägenheter varav Stockholm stad står för 15 000 lägenheter.

10 Infrastrukturen spårar ur

Efter tre år med högerpolitik:

- har det satsats för lite och fel när det gäller infrastruktur. Mindre pengar har anslagits och väginvesteringar har prioriterats framför järnvägar.
- övervältras kostnader för nationella infrastrukturprojekt på kommuner/landsting/regioner.
- har man drivit fram ideologiska avregleringar utan hänsyn till konsekvenser för resenärer i kollektivtrafiken.
- föreslås höjda banavgifter som gör det dyrare att åka och transportera med tåg.
- har jämställdhet prioriterats bort i transportfrågorna.

Rätt prioriterade investeringar i infrastruktur har betydelse för en hållbar tillväxt och kan sänka näringslivets kostnader och höja dess produktivitet. Investeringar i snabba järnvägsförbindelser har visat sig vara överlägsna för rörlighet i större arbetsmarknadsregioner, t.ex. i Öresunds- och Mälardalsregionerna.

Mot denna bakgrund är regeringens infrastrukturpolitik ett stort misslyckande. Regeringen har haft chansen att genomföra ett strategiskt viktigt systemskifte genom en grön omställning så att transportsektorn bidrar med utsläppsminskningar för att klara den nödvändiga klimatomställningen. Men den borgerliga regeringen verkar sakna insikt och vilja att vidta nödvändiga åtgärder. Den satsar för lite och gör dessutom felprioriteringar. Regeringen styrs av en ideologisk enögdhet, där avreglering, privatisering och ökad konkurrens ses som mirakelåtgärder för att i stort sett lösa alla problem. Istället för att utreda hur ett problem skall lösas utgår man från en given lösning.

10.1 Mindre pengar till nödvändiga satsningar

Under den förra regeringen var den totala resursramen för perioden 2004-2015 knappt 382 miljarder kr. Den nuvarande regeringen hävdar att man gör historiska satsningar på infrastrukturen. I själva verket är den avsatta resursramen på 417 miljarder kr för perioden 2010-2021 de facto 40 miljarder lägre jämfört med den tidigare resursramen, om man justerar för inflation och ökade byggkostnader.

10.2 Regeringen satsar fel: mer på väg – mindre på järnväg

Den borgerliga regeringen satsar inte bara för lite utan också fel. Större delen av den krympande statliga investeringsramen vill regeringen lägga på investeringar i vägsystemet, trots att klimatet och näringslivets behov talar för en prioritering av järnvägen. I regeringens så kallade närtidssatsning lades två tredjedelar på vägar. En

liknande fördelning är att vänta också när det gäller nyinvesteringar i planeringsramen fram till år 2021. Satsningen på väg visar sig också när man ensidigt använder trängselskattemedel till vägprojekt. Att Klimatberedningen klart förordade en kraftfull satsning för att öka järnvägskapaciteten och tågresandet med minst 50 % för att klara klimatmålen bryr sig regeringen inte om.

10.3 Medfinansiering innebär övervältrade kostnader på kommunerna

Istället för att skjuta till de resurser som behövs för infrastrukturinvesteringar vill regeringen ha alltmer av så kallad kommunal medfinansiering. Det innebär i praktiken att kommuner/landsting/regioner tvingas till dyrare upplåning för att vara med och finansiera nationella angelägenheter och för att känna sig mer säkra på att viktiga satsningar görs i närområdet. Det är ingen rimlig ordning! Sådana krav på medfinansiering innebär en övervältring av kostnader som urholkar välfärden. Pengar måste således tas från skola och vård för att finansiera infrastruktur.

10.4 Avreglering till varje pris

Den moderatledda regeringen genomför avregleringar, som är ideologiskt betingade, på område efter område. Avreglering av persontrafik inom tågtrafik samt eventuellt inom lokal och regional kollektivtrafik, kantas av kritik och många frågetecken. Men regerings avregleringsiver tar överhanden och man struntar i att värdera konsekvenserna för det kollektiva resandet, vars andel av det totala resandet borde öka om transportsektorn ska bidra till att klimatmålen kan nås. I propositionen ”Konkurrens på spåret” (2008/09:176) visar man sin nonchalans och skriver: *”Det är svårt att bedöma effekterna av den öppning för konkurrens som regeringen nu föreslår för den nationella och internationella marknaden för persontransport på järnväg. Ambitionen är att skapa större dynamik på marknaden och dynamik är genuint svår att kalkylera.”* Genom att avreglera och konkurrensutsätta kollektivtrafiken riskerar istället det kollektiva resandet att minska kraftigt, samordningen försämras, krånglet för resenärerna att öka, prisnivån höjas påtagligt och trafikutbudet minska.

10.5 Mindre gods på spåret

Även när det gäller godstransporter går regeringen i fel riktning. Istället för att vidta åtgärder som skulle öka möjligheten att få mer godstransporter på spår och båt, t.ex. genom att investera i fler spår och fler kombiterminaler, så föreslås istället höjda banavgifter som kommer att missgynna godstransporter på tåg. Höjda banavgifter leder även till att det blir dyrare för tågresenärerna. Det vore bättre att hitta nya intäkter från mer miljövänliga transportslag, till exempel genom kilometerskatt för lastbilstrafik, så

att fler transportslag får stå för sina samhällsekonomiska kostnader än att belasta järnvägen med högre kostnader.

10.6 Jämställdhet tonas ner i transportpolitiken

Kvinnors och mäns resmönster är olika och därmed också behoven. Likaså skiljer sig möjligheterna att utnyttja det befintliga trafiksystemet. Kvinnor har i allmänhet lägre inkomst och andra arbetsförhållanden och de tar ett större ansvar i hemmet. Det resulterar i att deras resor oftare är kombinerade arbets-, service- och inköpsresor. Därmed blir kvinnors resor kortare och mer sammansatta. De sker också oftare med kollektivtrafik eller till fots/cykel. Allt detta skapar en situation där kvinnors behov och önskningar skiljer sig från männens som oftare använder bil och flyger mer.

För att fånga upp dessa skillnader är det viktigt med en målstyrning inom trafiken som relaterar till kön. Tyvärr har regeringen ändrat de transportpolitiska målen så att delmålet jämställdhet har avskaffats.

11 Rättsväsende med miljardunderskott

Efter tre år med högerpolitik:

- driver rättsväsendet sin verksamhet på kredit
- flyttar domstolarna längre från folket när 23 länsrätter blir tolv.

11.1 Rättsväsende på kredit

Trots att rättsväsendet visar på miljardunderskott sitter den borgerliga regeringen passiv och ser på hur polis, domstol, åklagare och kriminalvård tvingas driva sin verksamhet på kredit. Bara i år är det samlade underskottet 1,5 miljarder kronor, för att öka år 2010 till 4,5 miljarder kronor och år 2011 till nästan 9,5 miljarder kronor, enligt myndigheternas egna prognoser.

Den utlovade ökningen av antalet poliser är till stor del plakatpolitik. Myndighet efter myndighet vittnar om att antalet civilanställda minskar vilket leder till att poliser sköter administrativa uppgifter istället för att fokusera på brottsbekämpning. Den ökning av resurser som ändå ges till polisen riskerar i förlängningen att bli verkningslös eftersom andra delar av rättskedjan också måste förstärkas.

11.2 Halverat antal länsrätter

Regeringen halverar antalet länsrätter i Sverige. Den nya organisationen innebär att 23 länsrätter slås samman till tolv. Länsrätterna handlägger ärenden som gäller medborgarnas tvister med Försäkringskassan, kommunen eller socialnämnden och rör ofta människor som är svårt utsatta. Det kan till exempel gälla mål om missbrukare eller omhändertagande av barn. Lokal förankring i länsrätterna är viktig i sådana avgöranden. Det är även viktigt att det finns en god tillgänglighet och närhet för allmänheten. Halveringen av länsrätterna innebär vidare att relativt stora kommuner förlorar ett antal kvalificerade arbetstillfällen. Att i dagsläget avlöva många orter ett antal statliga jobb innebär minskade möjligheter att låta hela landet leva.

